	Asutus, kirja kuupäev ja number	Kooskõlastus / arvamus	Ametlik vastus - tingimustega arvestamine/mitte-arvestamine	Vastuskirja number ja kuupäev
1	**Terviseamet**			
	14.07.2026 nr 9.3-4/26/5017-2	Planeerimisseaduse § 37 lõike 1 alusel esitasite Terviseametile kooskõlastamiseks Eesti-Läti neljanda elektriühenduse riigi eriplaneeringu (REP) ja selle keskkonnamõju strateegilise hindamise (KSH) aruande eelnõud. REP eesmärk on planeerida terviklik ruumilahendus Eesti-Läti neljandale elektriühendusele Eesti territooriumil Paide linnast Lihula linna suunas ning läbi Suure väina Saaremaa edelarannikule. Planeeringuga kavandatakse ruumivajadus õhuliinide, maakaabelliinide, merekaabelliinide, alajaamade ning muude elektrienergia ülekandeliinidega seotud rajatistele ning määratakse maakasutus- ja ehitustingimused planeeringu elluviimiseks, sh elektriühenduse projekteerimiseks, ehitamiseks ja kasutuseks Omavalitsuste ja kogukondadega tehtud koostöö ning mõjude hindamise tulemusel eelistatud lahenduse järgi algab trassikoridor Paide alajaamast ning kulgeb Järvakandi, Rumba ja Lihula kaudu Pivarootsi rannikuni ning sealt edasi merekaablina. Saaremaal jätkub ühendus 2 idarannikul maakaablina Mägi–Kurdla alajaamani ning sealt edasi õhuliinina läbi saare keskosa. Saaremaa läänerannikul Kotlandi piirkonnas suundub ühendus edasi Läti poole. KSH aruandes on kirjeldatud, hinnatud ja võrreldud eelistatud trassialternatiive ning välja selgitatud, milline neist omab kokkuvõttes vähimat negatiivset mõju. Aruandes on käsitletud nii keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seaduse kohaseid mõjusid kui ka planeerimisseaduse kohaseid asjakohaseid mõjusid. Terviseameti lääne regionaalosakond on tutvunud esitatud planeeringumaterjalidega ning kooskõlastab Eesti-Läti neljanda elektriühenduse riigi eriplaneeringu ja planeeringu elluviimisega kaasnevate mõjude hindamise aruande eelnõu.		
2	**Päästeamet**			
	14.07.2026 nr 7.2-1/4444-2	Päästeamet kooskõlastab Eesti–Läti neljanda elektriühenduse riigi eriplaneeringu ja KSH aruande eelnõu. Palume edaspidi võimalusel jagada täiendavat infot planeeringu menetluse edasiste etappide, avalikkuse kaasamise ning kavandatavate tegevuste ajakava kohta.		
3	**Riigimetsa Majandamise Keskus**			
	29.07.2026 nr 3-1.1/2026/3832	Küsite oma 22.06.2026 RMKle saadetud kirjaga arvamusi Eesti–Läti neljanda elektriühenduse riigi eriplaneeringu ja KSH aruande eelnõudele. Planeeringualas on ka riigimaa kinnistuid, milliste riigivara volitatud asutuseks on RMK. Olles tutvunud eriplaneeringu materjalidega, avaldame järgmist: - Palume eemaldada mõjude hindamise aruande lk 205 fraas näiteks tänapäeval intensiivsete metsaraiete mõjud. Selgitame, et kehtiva Metsaseaduse aluses seatud piirangud metsamajandamisele koostoimes Eesti metsamaastiku vanuselise ja liigilise mitmekesisusega välistavad võimaluse rakendada kogu Eesti vaates intensiivset metsamajandust.	Täname Teid Eesti–Läti neljanda elektriühenduse riigi eriplaneeringu (REP) ja keskkonnamõju strateegilise hindamise (KSH) aruande eelnõu kohta esitatud arvamuse ja ettepanekute eest. Oleme Teie 29.07.2026 kirjas esitatud märkused läbi vaadanud ning vastame neile järgnevalt. 1. Mõjude hindamise aruande lk 205 – viide intensiivsete metsaraiete mõjule Tegite ettepaneku eemaldada KSH aruandest fraas „näiteks tänapäeval intensiivsete metsaraiete mõjud“, kuna RMK hinnangul välistavad metsaseaduses sätestatud piirangud ja Eesti metsamaastiku mitmekesisus intensiivse metsamajanduse rakendamise kogu Eesti vaates. Ettepanekuga ei arvestata, kuna eksperthinnangute kohaselt mõjutavad metsaraied linnustiku elupaiku ning nende mõju väljajätmine koosmõju hindamisel ei oleks põhjendatud. Samuti ei puuduta KSH aruandes käsitletud metsaraied üksnes RMK hallatavaid riigimetsi. KSH aruande peatükki 8.11.7 on lisatud täpsustav lause: "Kuigi raiete järel metsamaal lindude elupaigad aja jooksul üldjuhul taastuvad, võtab see aega aastakümneid."	14.09.2026 nr 13-3/2222-20
		Palume mõjude hindamise aruande lk 265 olevast lausest Elupaigakadu trassi rajamisel kumuleerub metsaraiete, uute karjääride ja Rail Balticu rajamise, Via Baltica laiendamise jm mõjudega, kokkupõrkerisk arvukate tuuleparkide kokkupõrkeriskidega jne eemaldada sõna metsaraiete. Selgitame, et metsakasvatuslike raiete tulemusel tekkinud elukeskkonna muutus taastub looduslike protsesside tulemusel aja jooksul, samas ei toimu seda raadamise järgselt rajatud taristuobjektidel ja karjäärides. Sellest lähtuvalt ei ole kohane metsakasvatuslikke raieid ja raadamist elupaiga kvaliteedi mõttes samas kontekstis kasutada.	2. Mõjude hindamise aruande lk 265 – metsaraiete käsitlemine kumuleeruva mõjuna Tegite ettepaneku eemaldada lausest, milles käsitletakse trassi rajamisega kaasneva elupaigakao kumuleerumist muude mõjudega, viide metsaraietele. RMK hinnangul ei ole metsakasvatuslikke raieid ja raadamise järel rajatavat taristut elupaigakadu käsitledes kohane samasse konteksti asetada. Ettepanekuga ei arvestata, sest metsaraiete mõju linnustiku elupaikadele on koosmõju hindamisel asjakohane ka juhul, kui metsaelupaik võib looduslike protsesside tulemusena pikema aja jooksul taastuda. Sellest lähtudes on täiendatud KSH aruande peatükki 8.15.5.	
		Palume mõjude hindamise aruande lk 266 olevast lausest Linnustiku kaitsest tulenevate ajaliste piirangutega (lindude pesitsusrahu tagamisega) on vaja arvestada elektriliini ehitamist ettevalmistavate tööde (metsaraie/raadamise, juurdepääsuteede rajamine) ja liini ehitamise (nii maal kui merel) kavandamisel, samuti liinikoridori hooldustööde (puude ja võsa eemaldamise) kavandamisel eemaldada sõna metsaraie, kuna elektriliini ettevalmistav töö saab olla ainult raadamine.	3. Mõjude hindamise aruande lk 266 – mõiste „metsaraie“ kasutamine Tegite ettepaneku eemaldada elektriliini ehitamist ettevalmistavate tööde loetelust sõna „metsaraie“, kuna elektriliini ehitamise ettevalmistava töö puhul on tegemist raadamisega. Ettepanekuga on arvestatud ning KSH aruande peatükist 8.15.6.1 on sõna „metsaraie“ vastavast lausest eemaldatud.	

	Asutus, kirja kuupäev ja number	Kooskõlastus / arvamus	Ametlik vastus - tingimustega arvestamine/mitte-arvestamine	Vastuskirja number ja kuupäev
		Palume mõjude hindamise aruande lk 268 olevaid lauseid Kui ökoduktide asukohad on välja valitud, piiratakse lageraieid ökodukti mõlema suudme juures vähemalt 100 m raadiuses (aluseks võtta metsaeraldised) ja Ökoduktide toimimise tagamiseks on oluline kehtestada uuendusraie keeld kõigis ökoduktiga piirnevatel metsaeraldistel täiendada fraasiga maaomaniku esindaja ja arendaja vahelise kokkuleppe alusel. Selgitame, et selliste piirangute seadmisel saab aluseks olla ainult huvitatud osapoole (arendaja) ja maaomaniku esindaja vaheline kirjalik kokkulepe, mis määratleb seatavate piirangute ulatuse ja nende hüvitamise tasumäärad.	4. Metsise ökoduktide toimimiseks vajalikud raiepiirangud Tegite ettepaneku täpsustada KSH aruandes kirjeldatud metsise ökoduktide toimimiseks vajalikke raiepiiranguid nii, et piirangute seadmine toimuks maaomaniku esindaja ja arendaja vahelise kokkuleppe alusel, milles määratakse kindlaks piirangute ulatus ja hüvitamine. REP-i seletuskirja ja jooniseid täiendatakse ökoduktide toimimise tagamiseks vajalike raiepiirangutega. Raiepiirangute ulatuse määramisel tehakse koostööd RMK ja Keskkonnaametiga. Selgitame täiendavalt, et planeerimisseaduse § 27 lõike 5 alusel võib riigi eriplaneeringuga seada kinnisasjade kasutamisele kitsendusi. Selliste kitsenduste, sealhulgas metsamajandamise piirangute seadmine ei eelda maaomanikuga kokkuleppe sõlmimist. Kitsendustega kaasnevat võimalikku hüvitamisvajadust hinnatakse juhtumipõhiselt vastavalt kohaldatavatele õigusaktidele.	
		Palume mõjude hindamise aruande lk 434 olevast lausest Elektriliini rajamise mõju võib kumuleeruda metsaraiete, uute karjääride, Rail Balticu, Via Baltica laiendamise, tuuleparkide ja muu taristu mõjudega eemaldada sõna metsaraiete. Selgitame, et metsakasvatuslike raiete tulemusel tekkinud elukeskkonna muutus taastub looduslike protsesside tulemusel aja jooksul, samas ei toimu seda raadamise järgselt rajatud taristuobjektidel ja karjäärides. Sellest lähtuvalt ei ole kohane metsakasvatuslikke raieid ja raadamist elupaiga kvaliteedi mõttes samas kontekstis kasutada.	5. Mõjude hindamise aruande lk 434 – metsaraiete käsitlemine kumuleeruva mõjuna Tegite ettepaneku eemaldada lausest, mis käsitleb elektriliini rajamise mõju kumuleerumist muu taristu ja tegevuste mõjudega, viide metsaraietele. Ettepanekuga ei arvestata. Sarnaselt eespool punktides 1 ja 2 selgitatule on metsaraiete mõju linnustiku elupaikadele koosmõju hindamisel asjakohane ka juhul, kui raiete mõju erineb püsiva taristu rajamisega kaasnevast elupaigakaost. Seetõttu KSH aruande peatüki 8.32 vastavat sõnastust ei muudeta. Täiendav teave Planeeringu ja KSH aruande koostamist jätkatakse, arvestades menetluse käigus esitatud arvamusi ning nende kohta kujundatud seisukohti. Planeeringu avalikud arutelud toimuvad 2026. aasta septembris. Täpsem teave planeeringu ja avalike arutelude kohta on kättesaadav planeeringu veebilehel Eesti–Läti neljas elektriühendus.	
	28.09.2026 nr 3-1.1/2025/648	Olete oma 14.09.2026 kirjaga RMKle vastanud Eesti–Läti neljanda elektriühenduse riigi eriplaneeringu ettepanekutele. Planeeringuga kavandatakse muuhulgas raiepiiranguid metsise ökoduktide ümbruses. Oleme oma 29.07.2026 kirjaga nr 3-1.1/2026/3832 teinud ettepaneku täiendada planeeringu seletuskirja selliselt, et kavandatud raiepiirang vajaks kokkulepet maaomaniku esindaja ja arendaja vahel. Oma 14.09.2026 vastuskirjas nr 13-3/2222-20 kinnitate, et REP-i seletuskirja ja jooniseid täiendatakse ökoduktide toimimise tagamiseks vajalike raiepiirangutega ning raiepiirangute ulatuse määramisel tehakse koostööd RMK ja Keskkonnaametiga. Selgitate täiendavalt, et planeerimisseaduse § 27 lõike 5 alusel võib riigi eriplaneeringuga seada kinnisasjade kasutamisele kitsendusi. Selliste kitsenduste, sealhulgas metsamajandamise piirangute seadmine ei eelda maaomanikuga kokkuleppe sõlmimist. Kitsendustega kaasnevat võimalikku hüvitamisvajadust hinnatakse juhtumipõhiselt vastavalt kohaldatavatele õigusaktidele. Selgitame täiendavalt, et antud juhul ei ole tegemist RMK tavapärasest metsamajandamisest tuleneva piiranguga, vaid konkreetse arendusprojekti jaoks vajaliku keskkonnameetme toimivuse tagamiseks seatava piiranguga. Seetõttu tuleb koos piirangu ulatuse määramisega hinnata ka selle majanduslikku mõju RMK hallatava riigimetsa kasutamisele ning määrata kindlaks selle mõju kompenseerimise põhimõtted ja tingimused. Sellest lähtuvalt palume planeeringu seletuskirjas raiepiirangu kehtivus seostada nii planeeringu kehtestamise tingimuse kui arendaja ja maaomaniku vahelise kokkuleppe (servituudi) olemasoluga. Vastasel korral tekib olukord, kus planeeringu kehtestamisega muutub planeeringuga seatav piirang RMK jaoks siduvaks ning arendaja jaoks on vajalike keskkonnameetmete täitmine sellega juba tagatud, kuid kompenseerimise tingimused jäävad alles pärast seda poolte vahel kokku lepitavaks. Sellisel juhul ei ole kokkuleppe hilisem saavutamine enam tagatud ning ebaselgeks jääb, kes ja millises ulatuses kannab piirangust tuleneva majandusliku mõju juhul, kui pooled kokkuleppele ei jõua. Juhime tähelepanu, et selline maakasutuslike kokkulepete (servituutide) sõlmimise eeltingimus planeeringus toodud piirangute jõustamiseks on tavapärane praktika, mida on rakendatud ka paljudes varasemates eri tüüpi planeeringutes.	Täname Teid Eesti–Läti neljanda elektriühenduse riigi eriplaneeringu ja keskkonnamõju strateegilise hindamise aruande eelnõu kohta esitatud täiendavate selgituste ja ettepanekute eest. Planeerimisseaduse § 27 lõike 5 kohaselt võib riigi eriplaneeringu alusel kinnisomandile seada kitsendusi. Samas ei näe planeerimisseadus ei riigi eriplaneeringu ega ühegi teise planeeringuliigi puhul ette, et vastavate kitsenduste seadmise eeltingimuseks oleks kokkulepete sõlmimine piirangu hüvitamiseks. Seda on rõhutanud ka Riigikohus, vt RKHKo 18.12.2024, 3-21-1658/35, p 41. Riigikohtu praktika kohaselt ei tähenda omandiõiguse või maakasutuse piirangu seadmine automaatselt kohustust hüvitada kogu piirangust tulenev mõju. Võimaliku hüvitamise vajadust ja ulatust hinnatakse konkreetse juhtumi asjaoludest ning kohaldatavatest õigusaktidest lähtudes (vt nt RKPJKo 06.12.2022, 5-22-5/16, p 60). Eesti–Läti neljanda elektriühenduse riigi eriplaneeringus on metsise ökoduktide puhul tegemist planeeringu elluviimisega kaasneva mõju leevendamiseks vajaliku keskkonnameetmega, mille toimise eeldused peavad olema tagatud alates planeeringu kehtestamisest. Mõjude hindamise tulemusel on leitud ökoduktide asukohad ning määratud nende toimimiseks vajalikud metsamajanduslikud tingimused. Kui piirang ei rakenduks planeeringu kehtestamise järel, oleks planeeringu kehtestamise ja arendaja poolt maa kasutamiseks vajalike kokkulepete sõlmimise vahelisel ajal võimalik ökodukti toimimiseks vajalik mets raiuda viisil, mis muudab kavandatud ökodukti mittetoimivaks. Sellisel juhul ei oleks planeeringuga määratud leevendusmeetme rakendamine enam hilisemas etapis võimalik või oleks selle toimivus oluliselt halvendatud. Seejuures võib planeeringu kehtestamise ja elektriühenduse projekteerimise ning maa kasutamiseks vajalike kokkulepete sõlmimise vahele jääda mitu aastat. Seetõttu ei taga raiepiirangu sidumine üksnes tulevikus sõlmitava kokkuleppega planeeringus ette nähtud keskkonnameetme säilimist sellel ajavahemikul. Sama põhimõte kehtib sõltumata maa omandivormist. Ka eraomanikega sõlmitakse elektriühenduse rajamiseks vajalikud isikliku kasutusõiguse või muud maakasutuskokkulepped üldjuhul alles elektriühenduse täpse lahenduse projekteerimise järel. Planeeringuga ette nähtud keskkonnameetme toimimist ei saa aga jätta kuni selliste kokkulepete sõlmimiseni tagamata, kui vahepealne maakasutus võib selle meetme hilisema rakendamise muuta võimatuks. Eeltoodust tulenevalt jääme seisukohale, et mõjude hindamise tulemusel vajalikuks tunnistatud raiepiirang tuleb määrata riigi eriplaneeringuga ning see peab rakenduma planeeringu kehtestamisel. Arendaja ja maaomaniku või riigimaa valitseja vaheline kokkulepe ei saa olla raiepiirangu jõustumise eeltingimus. Sama põhimõtet tuleb rakendada Eesti–Läti neljanda elektriühenduse riigi eriplaneeringus olukorras, kus planeeringuga määratud keskkonnameetme toimimine sõltub olemasoleva keskkonnaseisundi või maakasutuse säilimisest juba planeeringu kehtestamise ja kavandatud ehitise realiseerimise vahelisel perioodil.	19.10.2026 nr 13-3/2222-33

	Asutus, kirja kuupäev ja number	Kooskõlastus / arvamus	Ametlik vastus - tingimustega arvestamine/mitte-arvestamine	Vastuskirja number ja kuupäev
			Selgitame täiendavalt, et metsise ökoduktide toimimiseks vajalik raiepiirang ei ole võrreldav näiteks juurdepääsutee või muu rajatise jaoks vajaliku servituudiga. Juurdepääsu kasutamise õigus tuleb tagada hiljemalt ajaks, mil juurdepääsu reaalselt vajatakse. Vahepealsel perioodil metsa majandamine ei muudaks juurdepääsu rajamist võimatuks ega raskendaks seda. Metsise ökodukti puhul on aga oluline säilitada konkreetse ala metsakooslus ja sidusus juba enne elektriliini rajamist. Kui vajalik puistu enne maa kasutamise kokkuleppe sõlmimist raiutakse, ei ole hilisema servituudi või muu kokkuleppe sõlmimisega võimalik ökodukti toimimiseks vajalikke tingimusi koheselt taastada. Seejuures ei välista planeeringuga seatava raiepiirangu rakendumine planeeringu elluviimise käigus arendaja, riigimaa valitseja või teiste asjaomaste osapoolte vaheliste kokkulepete sõlmimist ega võimaliku majandusliku mõju ja selle käsitlemise edasist arutamist.	
4	**Muinsuskaitseamet**			
	30.07.2026 nr 5-14/1725-7	Esitasite Muinsuskaitseametile kooskõlastamiseks Eesti–Läti neljanda elektriühenduse riigi eriplaneeringu ja keskkonnamõju strateegilise hindamise aruande eelnõu. 1. Muinsuskaitseamet kooskõlastab Eesti–Läti neljanda elektriühenduse riigi eriplaneeringu keskkonnamõju strateegilise hindamise aruande.	Täname Muinsuskaitseametit Eesti–Läti neljanda elektriühenduse riigi eriplaneeringu ja selle keskkonnamõju strateegilise hindamise aruande kohta esitatud kooskõlastuse ning arvamuste eest. Planeeringulahendust ja KSH aruannet on täiendatud Muinsuskaitseameti 30.07.2026 kirjaga nr 5-14/1725-7 ning 05.08.2026 kirjaga nr 5-14/1473 esitatud ettepanekutest lähtudes. KSH aruande peatükki 8.22.6.1 on täiendatud tingimusega, et projekteerimisel tuleb arvestada arheoloogiatundlike alade ning kultuuriväärtuslike struktuuride, sealhulgas muistsete põllukivihunnikute, põllupeenarde, kiviaedade, kivikalmete ja muude pärandkultuuriobjektide säilitamise vajadusega. Projekti täpsustamisel tuleb liinirajatiste, mastikohtade, juurdepääsuteede ning tööalade asukoha kavandamisel võimalusel vältida arheoloogiapärandi ja muude kultuuriväärtuslike objektide kahjustamist. Alljärgnevalt esitame seisukohad ülejäänud kooskõlastuses ja arvamustes esitatud märkuste ning ettepanekute kohta.	08.09.2026 nr 13-3/2721-2
		2. Muinsuskaitseamet kooskõlastab Eesti–Läti neljanda elektriühenduse riigi eriplaneering tingimusel, et planeeringu punkti 4.4.1 „Üldised tingimused merekaabli projekteerimisele“ täiendatakse järgmise tingimusega: Hoonestusloa menetluse käigus tuleb enne merekaabli lõpliku trassikoridori määramist läbi viia allveearheoloogiline uuring, et selgitada välja veealuse kultuuripärandi olemasolu. Uuringu tulemustega tuleb arvestada trassikoridori valikul ja projekteerimisel. Kui uuringu käigus tuvastatakse veealune kultuuripärand, tuleb eelistada lahendust, mis võimaldab selle säilitamist *in situ*, vajaduse korral muutes trassikoridori või kaabli täpset paiknemist.	4.1. Lümanda kalmistu (reg-nr 4130) Ettepanekuga ei arvestata. Lümanda kalmistut ümbritseb muinsuskaitseseaduse kohane 50 meetri laiune kaitsevöönd, mille eesmärk on tagada mälestise säilimine sobivas keskkonnas. Kalmistu ei ole oma olemuselt objekt, mille puhul oleksid olulised kaugvaated kalmistult või kalmistule. Kavandatav kõrgepingeliin paikneb kalmistu piirist ligikaudu 400 meetri kaugusel ning KSH käigus läbi viidud hindamise põhjal ei kaasne sellega olulist negatiivset mõju kalmistule avanevatele ega kalmistult avanevatele vaadetele. Kalmistut ümbritseb valdavas osas kõrghaljastus ning kalmistul viibija tähelepanu on suunatud eelkõige kalmistu enda väärtustele ja objektidele. Eeltoodust tulenevalt ei seata riigi eriplaneeringuga piiranguid kalmistu kaitsevööndi ja kavandatava kõrgepingeliini vahel paikneva eramaa metsa majandamisele visuaalsetel kaalutlustel. 4.2. Kivikalme (reg-nr 12304) Ettepanekuga arvestatakse osaliselt. Täname täpsustuse eest, et kivikalme registrinumbriga 12304 asukoht ei ole registriandmetes korrektselt kajastatud ning mälestis paikneb tegelikult trassikoridorist ligikaudu 300–400 meetri kaugusel. Sellisest kaugusest tulenevalt võib kavandatava tegevuse mõju sellele mälestisele välistada. Planeeringu kaardimaterjalides on võimalik vastav täpsustus sisse viia pärast mälestise asukoha korrigeerimist riiklikus kultuurimälestiste registris. Trassikoridoris paiknevate võimalike kivikuhilate osas täpsustatakse asjaolusid täiendavate arheoloogiliste hinnangute käigus. Vajaduse korral arvestatakse täiendavate uuringute tulemustega projekteerimisel ja lõpliku lahenduse väljatöötamisel. Muinasprojekt OÜ koostatud uuringus tuvastati Kotlandi–Paiküla 1–1 ja 4–1 trassikoridoris kaks võimalikku arheoloogilise väärtusega objekti (ala). Nende võimalikuks säilitamiseks ja täiendavaks hindamiseks nähakse projekteerimisetapis II etapi arheoloogilise uuringu raames ette maastikuseire läbiviimine enne pinnase- ja raadamistööde alustamist kohtades, kuhu on kavandatud õhuliini mastide vundamendid. KSH aruannet ja planeeringut täiendatakse vastava tingimusega. 4.3. Loona mõisa park ja hooned (reg-nr 20831, 23832, 23834, 23835, 23836, 23837, 23839) Ettepanekuga ei arvestata. KSH käigus hinnati kavandatava kõrgepingeliini mõju Loona mõisakompleksi kultuuriväärtustele ja vaadetele. Hindamise tulemusel leiti, et planeeritav õhuliin ei avalda mõisakompleksile ega sealt avanevatele vaadetele olulist negatiivset mõju. Peamised vaatekohad paiknevad mõisakompleksist ida-, kagu- ja lõunasuunaliste teede ääres, mis jäävad mõisakompleksi ja kavandatava õhuliini vahele. Mõisakompleksi alal kasvav kõrghaljastus varjab valdavas osas	

	Asutus, kirja kuupäev ja number	Kooskõlastus / arvamus	Ametlik vastus - tingimustega arvestamine/mitte-arvestamine	Vastuskirja number ja kuupäev
			vaateid ümbritsevale maastikule. Üksikutest vaatepunktidest võib osa mastidest olla nähtav, kuid need paiknevad mõisakompleksist ligikaudu 500 meetri kaugusel. Planeeringulahendus võimaldab säilitada Loona mõisakompleksi mälestistele ja mälestistelt avanevad vaated nende ajaloolist iseloomu oluliselt kahjustamata. 4.4. Vaike talu tuuleveski (reg-nr 27859) Ettepanekuga arvestatakse. Selgitame, et siirdemuhv on valdavalt maa-alune rajatis, mis pärast ehitustööde lõppu ümbritsevat maastikku oluliselt ei mõjuta. Muhvikaevise täpne lahendus sõltub projekteerimis- ja ehitustingimustest ning kasutatavast tehnoloogiast. Arvestades Vaike talu tuuleveski kultuuriväärtust ning ajaloolist maastikukonteksti, täiendatakse KSH aruande peatükki 8.22.6.1 soovitusega teha projekteerimise käigus koostööd Muinsuskaitseametiga, et leida mälestise lähedusse kavandatavate siirdemuhvide jaoks maastikku sobivaim lahendus. 4.5. Vana-Vigala mõisa park ja alleed (reg-nr 15381) Ettepanekuga on arvestatud. Juhime tähelepanu, et olemasoleva ja kavandatava trassikoridori ristumiskohas ei kasva alleepuid. Seetõttu ei mõjuta kõrgepingeliini rajamine olemasolevasse trassikoridori alleepuid ega allee säilimist. Vastavad hinnangud on esitatud KSH aruande peatükis 8.22.3.6. Lisaks sisaldab KSH aruande peatükk 8.22.6.1 tingimust, mille kohaselt tuleb trassialternatiivi Rumba–Järvakandi 1 puhul projektlahendus ning vajaduse korral ka ehitustööde korraldus kooskõlastada Muinsuskaitseametiga, kuna trassikoridor läbib Vana-Vigala mõisa pargi koosseisu kuuluva allee kaitsevööndit. Seega on allee ja sellega seotud kultuuriväärtuste säilitamisega planeeringulahenduse koostamisel juba arvestatud. 4.6. Planeeringu punkt 4.4.1 „Üldised tingimused merekaabli projekteerimisele“ Ettepanekuga arvestatakse osaliselt. Nõustume eesmärgiga tagada veealuse kultuuripärandi kaitse ning seada hoonestusloa menetluses kohustus viia läbi allveearheoloogiline uuring. Samas vajab Muinsuskaitseameti pakutud sõnastus täpsustamist. Muinsuskaitseameti ettepanek seob allveearheoloogilise uuringu tulemuste arvestamise trassikoridori lõpliku määramisega hoonestusloa menetluses. Kuigi riigi eriplaneering võimaldab hoonestusloa menetluses vajaduse korral kaaluda ka alternatiivseid trassikoridore, puudutab uuringu tulemuste rakendamine eelkõige merekaabli projekteerimist ning täpse trassi määramist trassikoridori sees. Veealuse kultuuripärandi tuvastamisel ei pruugi olla vajalik muuta trassikoridori asukohta, vaid eesmärk võib olla saavutatav ka kaabli täpse paiknemise või tehniliste lahenduste kohandamise kaudu. Lisaks sisaldab planeering juba üldist projekteerimistingimust punktis 4.2.1.9, mille kohaselt tuleb kogu trassi ja kavandatavate ehitiste ulatuses teha ehitise liigile ja asukohale vastavad uuringud, sealhulgas arheoloogilised uuringud. Seetõttu on põhjendatud täpsustada veealuse kultuuripärandiga seotud nõuet viisil, mis seob uuringu tulemuste arvestamise projekteerimise ja trassi täpsustamisega. Eeltoodust tulenevalt muudetakse tingimuse sõnastust järgmiselt: „Hoonestusloa menetluse käigus tuleb läbi viia allveearheoloogiline uuring, et selgitada välja veealuse kultuuripärandi olemasolu. Uuringu tulemustega tuleb arvestada merekaabli projekteerimisel ja täpse trassi määramisel. Kui uuringu käigus tuvastatakse veealune kultuuripärand, tuleb eelistada lahendust, mis võimaldab selle säilitamist algses asukohas, vajaduse korral kohandades kaabli täpset paiknemist ja tehnilisi lahendusi või põhjendatud juhul kaaludes alternatiivse trassikoridori kasutamist.“ Selliselt tagatakse veealuse kultuuripärandi kaitse eesmärgi täitmine, säilitades samal ajal paindlikkuse valida uuringute tulemustest lähtudes kõige sobivam tehniline ja ruumiline lahendus. Täiendav teave Lisateave, sh korduma kippuvad küsimused, on kättesaadav planeeringu veebilehel: Eesti-Läti neljas elektriühendus | Riigiplaneering.	
5	**Maa- ja Ruumiamet**			
	31.07.2026 nr 6-3/24/11133-11	[...] MaRu maaparanduse osakond peab positiivseks, et eriplaneeringu kaardirakenduse vaatesse „ALUSINFO“ on lisatud maaparanduse andmekihid. Nende kihtide nähtavus aitab planeeringu edasisel elluviimisel maaparandussüsteemidega arvestada. Samuti on dokumendis „Põhilahenduse seletuskiri“ märgitud, et maaparanduse seisukohalt on keskne järgmine põhimõte: elektriliinide, kaablite, alajaamade ja juurdepääsuteede rajamine ei tohi halvendada olemasolevate maaparandussüsteemide, sealhulgas drenaažisüsteemide, kuivenduskraavide ega eesvoolude toimimist. Eeltoodust lähtudes kooskõlastab MaRu maaparanduse osakond eriplaneeringu eelnõu maaparanduse valdkonda puudutavas osas.	Täname Teid Eesti–Läti neljanda elektriühenduse riigi eriplaneeringu (REP) ja keskkonnamõju strateegilise hindamise (KSH) aruande eelnõu kohta esitatud arvamuse eest. Oleme Teie kirjas esitatud seisukohad läbi vaadanud ning vastame neile järgnevalt. 1. Maaparandussüsteemidega arvestamine Täname Maa- ja Ruumiameti maaparanduse osakonda planeeringu eelnõu maaparanduse valdkonda puudutava osa kooskõlastamise eest. Planeeringu kaardirakendusse on lisatud maaparanduse andmekihid ning planeeringu seletuskirjas on sätestatud põhimõte, et elektriliinide, kaablite, alajaamade ja juurdepääsuteede rajamine ei tohi halvendada olemasolevate maaparandussüsteemide, sealhulgas drenaažisüsteemide,	14.09.2026 nr 13-3/2222-21

	Asutus, kirja kuupäev ja number	Kooskõlastus / arvamus	Ametlik vastus - tingimustega arvestamine/mitte-arvestamine	Vastuskirja number ja kuupäev
		MaRu planeeringute osakond märgib, et kaardirakenduses toodud rohevõrgustiku kiht ei ole korrektne. MKM andis 06.07.2025 kirjas nr 13-2/2580-1 „Saare maakonnaplaneeringu joonisel „ruumilised väärtused“ ilmse vea parandamisest“ Saaremaa Vallavalitsusele teada, et varem maakonnaplaneeringus olnud vale rohevõrgustiku kiht on parandatud, kuid eriplaneeringu kaardirakenduses ei ole parandatud rohevõrgustiku kihti kasutatud. Korrektne rohevõrgustiku kiht on kättesaadav planeeringute andmekogus. Palume veenduda, et planeeringulahenduse koostamisel ja mõjude hindamisel on arvestatud korrektse rohevõrgustiku alaga.	kuivenduskraavide ega eesvoolude toimimist. Maa- ja Ruumiameti esitatud seisukoht on teadmiseks võetud. 2. Saare maakonna rohevõrgustiku kiht Maa- ja Ruumiameti planeeringute osakond juhtis tähelepanu, et planeeringu kaardirakenduses kasutatud Saare maakonna rohevõrgustiku kiht ei olnud korrektne ning palus veenduda, et planeeringulahenduse koostamisel ja mõjude hindamisel oleks arvestatud korrektse rohevõrgustiku alaga. Ettepanekuga on arvestatud. Saare maakonna rohevõrgustiku kiht on kaardirakenduses korrigeeritud. Mõjude hindamisel on arvestatud maakonna korrektse rohevõrgustiku alaga, mistõttu ei ole selles osas KSH aruande täiendamine vajalik. Täiendav teave Planeeringu ja KSH aruande koostamist jätkatakse, arvestades menetluse käigus esitatud arvamusi ning nende kohta kujundatud seisukohti. Planeeringu avalikud arutelud toimuvad 2026. aasta septembris. Täpsem teave planeeringu ja avalike arutelude kohta on kättesaadav planeeringu veebilehel Eesti–Läti neljas elektriühendus.	
6	**Paide Linnavalitsus / Paide Linnavolikogu**			
	03.07.2026 nr 15-9/26/1479-2	[...] Paide linnavalitsus annab teada, et pikendab riigi eriplaneeringule arvamuse andmise tähtaega kuni 25.09.2026. Paide Linnavolikogu 18.01.2018 määruse nr 3 “Kohaliku omavalitsuse üksuse pädevusse antud ülesannete täitmine Paide linnas“ § 5 punkti 2 kohaselt on riigi eriplaneeringule arvamuse andmine Paide Linnavolikogu pädevuses. Paide Linnavolikogu järgmine korraline istung toimub 17.09.2026. Tuginedes eelnevale ja PlanS § 37 lg 2 osale tähtaja pikendamise kohta, pikendame Eesti-Läti neljanda elektriühenduse riigi eriplaneeringu ja selle KSH aruande eelnõule arvamuse andmise tähtaega kuni 25.09.2026.		
	17.09.2026 otsus nr 37	[...] Paide Linnavolikogu otsustab: 1. Teha eriplaneeringu põhilahendusele järgmine ettepanek: 1.1.Täiendada seletuskirja ptk 4.1 tingimust planeerimis- ja ehituskeelu kohta elektriliini trassikoridoris ja võimaldada seal Paide linna ümbersõidutee projekteerimise ja ehitamise kavandamine Paide linna üldplaneeringu alusel. 2. Otsust on võimalik vaidlustada 30 päeva jooksul teatavakstegemisest, esitades vaide Paide Linnavolikogule haldusmenetluse seaduses sätestatud korras või kaebuse Tallinna halduskohtule halduskohtumenetluse seadustikus sätestatud korras. 3. Otsus jõustub teatavakstegemisest.	Täname Teid Eesti-Läti neljanda elektriühenduse riigi eriplaneeringu põhilahenduse ja KSH aruande eelnõu kohta esitatud arvamuse eest. Arvestame Teie ettepanekuga ning täiendame planeeringu seletuskirja tingimusega, et Paide linna läänepoolse ümbersõidutee kavandamise võimalus tuleb säilitada ka elektriliini trassikoridoriga ristumise piirkonnas. Ümbersõidutee ja õhuliini ristumise täpne tehniline lahendus määratakse projekteerimisel koostöös asjaomaste osapooltega, tagades mõlema taristu rajamise ja toimimise võimaluse.	07.10.2026 nr 13-3/3228-2
7	**Eesti Geoloogiateenistus**			
	06.08.2026 nr 13-1/26-1206	[...] EGT leiab, et Eesti-Läti neljanda elektriühenduse riigi eriplaneering ja KSH aruande eelnõu lahendus võib halvendada maavara kaevandamisväärsena säilimise või maavarale juurdepääsu olemasolevat olukorda Jäinasoo turbamaardla, Kasesoo turbamaardla, Tõnumaa turbamaardla, Kuiste savimaardla, Valjala savimaardla, Reeküla savimaardla aladel. EGT on seisukohal, et planeeringu lahendusega määratud mõju leevendavad tingimused on asjakohased ning nende rakendamisel on võimalik mõju leevendada. Tegemist on ülekaaluka avaliku huviga ehitisega, mille jaoks ei ole mõistlikku alternatiivset asukohta. Eesti Geoloogiateenistus nõustub Eesti-Läti neljanda elektriühenduse riigi eriplaneeringu ja selle keskkonnamõju strateegilise hindamise aruande eelnõu lahendusega.		

	Asutus, kirja kuupäev ja number	Kooskõlastus / arvamus	Ametlik vastus - tingimustega arvestamine/mitte-arvestamine	Vastuskirja number ja kuupäev
8	**Lääneranna Vallavalitsus**			
	06.08.2026 nr 2026/8-1/662-2	Eesti-Läti neljanda elektriühenduse riigi eriplaneeringu (edaspidi „riigi eriplaneering") näol on tegemist Eesti riigi mõistes väga pika joonobjekti asukoha planeerimisega. Elektriühenduse trass läbib Järva, Rapla, Lääne, Pärnu ning Saare maakonda. Kuigi riigi eriplaneeringu kehtestamine toimub tõenäoliselt aastatel 2027-2028, siis riigi eriplaneeringu realiseerimine ja elektriliini ehitusaeg on eeldatavalt 2035 aastal või hiljem. Arvestades riigi eriplaneeringuga kavandatud joonobjekti pikkust ning riigi eriplaneeringu selle koostamise ja realiseerimise vahelist pikka ajavahemikku arvame, et kehtestatav riigi eriplaneeringu lahendus (või riigi planeerimisalane seadusandlus) peab sisaldama võimalust põhjendatud vajadusel kaalutlusotsusega korrigeerida teatud ulatuses riigi eriplaneeringuga kehtestatud joonobjekti trassikoridori asukohta. Näiteks juhul kui aja jooksul üks või teine riigi või kohaliku omavalitsuse eriplaneeringuga või detailplaneeringuga või projekteerimistingimuste alusel kavandatav arendus (näiteks tuulikupark, päikeseelektrijaam või mõni muu suuremat maa-ala hõlmav arendus), millega elektriühenduse trassikoridori asukoha määramisel on arvestatud, ei realiseeru või realiseerub oluliselt väiksemal maa-alal. Planeeritud trassikoridori asukohta korrigeeritaks eeldusel, et uus asukoht on väiksema keskkonnamõjuga, väiksema mõjuga inimesele, maakasutus otstarbekam jms ning muudatuse tegemine ei ole majanduslikult ebamõistlik.	Täname Teid Eesti–Läti neljanda elektriühenduse riigi eriplaneeringu (REP) kohta esitatud arvamuse ja ettepaneku eest. Olete pöördumises välja toonud, et arvestades kavandatava elektriühenduse ulatust ning planeeringu koostamise ja selle elluviimise vahelist pikka ajavahemikku, võiks planeering võimaldada põhjendatud vajaduse korral trassikoridori asukohta teatud ulatuses korrigeerida. Selline vajadus võib tekkida näiteks juhul, kui mõni trassikoridori kavandamisel arvesse võetud arendus tulevikus ei realiseeru või realiseerub kavandatust väiksemas mahus. Nõustume, et planeeringu kehtestamise ja elektriliini ehitamise vahelisel ajal võivad muutuda piirkonna ruumilise arengu tingimused ning erinevate arenduste realiseerumisega seotud asjaolud. Planeeringuga määratud trassikoridor hõlmab lisaks elektriühenduse tehnilisele ruumivajadusele ka projekteerimiseks vajalikku nihutamisruumi, mis võimaldab projekteerimise käigus elektriliini ja sellega seotud rajatiste paiknemist koridori sees täpsustada. Planeeringu elluviimise tingimuste kohaselt tuleb trassi täpsustamisel kasutada olemasolevat nihutamisruumi viisil, mis võimaldab vältida või vähendada mõju looduskeskkonnale, kultuuriväärtustele, kogukondlikule elukeskkonnale ja teistele väärtustele. Samas kujuneb riigi eriplaneeringu kehtestamise järel planeeringuga määratud trassikoridor edasise ruumilise arengu lähtealuseks. Kohalikud omavalitsused peavad üld- ja detailplaneeringute koostamisel arvestama määratud trassikoridoriga ning vältima sinna sellise maakasutuse või ehitusõiguse kavandamist, mis välistaks või oluliselt raskendaks elektriühenduse projekteerimist, ehitamist või kasutamist. Samuti tuleb trassikoridoriga arvestada projekteerimistingimuste, ehituslubade ja muude asjakohaste haldusaktide andmisel. Leiame seetõttu, et planeeringulahendus peab ühelt poolt võimaldama projekteerimise käigus põhjendatud juhtudel lahendust täpsustada, kuid teiselt poolt tagama maaomanikele, kohalikele omavalitsustele ja arendajatele piisava õigusselguse. Ettepanekust lähtuvalt kaalume planeeringu täiendamist selliselt, et erandjuhul oleks projekteerimisel võimalik liini asukohta lokaalselt korrigeerida nii, et kaitsevöönd võib piiratud ulatuses ulatuda väljapoole kehtestatud trassikoridori. Elektriliin ja selle toimimiseks vajalikud rajatised peavad seejuures jääma kehtestatud trassikoridori. Sellise korrigeerimise jaoks nähakse ette selged tingimused, sealhulgas põhjendatud vajadus, mõjude mitte suurenemine võrreldes planeeringu koostamisel hinnatuga, uute puudutatud maaüksuste või isikute mittekandumine mõjualasse ning puudutatud isikute ja asutuste kaasamine. Tegemist saab olla üksnes lokaalse täpsustamise, mitte uue trassikoridori kujundamisega. Planeeringu ja KSH aruande koostamist jätkatakse, arvestades menetluse käigus esitatud arvamusi ning neile antud vastuseid. Septembris toimuvad planeeringuala asukohtades ka avalikud arutelud. Täpsema info planeeringu ja arutelude kohta leiab planeeringu veebilehelt: Eesti–Läti neljas elektriühendus.	14.09.2026 nr 13-3/2222-25
9	**Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Amet**			
	07.08.2026 nr 16-6/24-02896-008	[…] TTJA kooskõlastab Eesti-Läti neljanda elektriühenduse riigi eriplaneeringu ja KSH aruande eelnõu ning palub arvestada järgmiste märkustega: 1. Uuendada planeeringu kaardirakenduses hoonestuslubade kaardikihti Maa- ja Ruumiameti hoonestuslubade kaardi andmete alusel. Hetkel puudub planeeringu kaardirakendusest suur osa väljastatud ja menetluses olevatest hoonestuslubadest. Samas on kaardikihil kajastatud mitmed taotlused, mis ei ole enam aktiivsed (nt Eolus Offshore Estonia OÜ meretuulepargi projekt ning Elering AS-i Edela-Saaremaa–Dundaga merekaabli alternatiiv). Kaardikihilt puuduvad nii Liivi lahe kui ka Saaremaast lääne poole kavandatud meretuuleparkide arendused.	Täname Teid Eesti–Läti neljanda elektriühenduse riigi eriplaneeringu ja keskkonnamõju strateegilise hindamise (KSH) aruande eelnõu kooskõlastamise ning esitatud märkuste eest. Oleme Teie kirjas esitatud märkused läbi vaadanud ja vastame neile järgnevalt. 1. Hoonestuslubade kaardikihi ajakohastamine Juhtisite tähelepanu, et planeeringu kaardirakenduses olev hoonestuslubade kaardikiht ei olnud ajakohane, kuna selles puudus osa väljastatud ja menetluses olevatest hoonestuslubadest ning samal ajal kajastati ka enam mitteaktiivseid taotlusi. Ettepanekuga on arvestatud. Planeeringu kaardirakenduse hoonestuslubade kaardikihti ajakohastati Maa- ja Ruumiameti andmete alusel 13.08.2026.	14.09.2026 nr 13-3/2222-26
		2. REP-i seletuskirja peatükis 4 „Planeeringu elluviimine ja selle tingimused" on märgitud, et riigi eriplaneeringu elluviimisega on alustatud, kui kogu planeeringuga kavandatud elektriühendusele on väljastatud projekteerimistingimused, Elering AS on omandanud maad alajaamade rajamiseks ning vähemalt ühe kolmest riigi eriplaneeringuga kavandatud õhuliini lõigu osas on sõlmitud ehituse ja/või projekteerimise hankeleping, mille osaks on ka maakasutusõiguste seadmine. Teeme ettepaneku täiendada nimetatud tingimusi ka merekaabli hoonestusloa olemasolu nõudega, kuna kõiki planeeringuga kavandatud rajatisi ei ole võimalik projekteerimistingimustega hõlmata. Hanila uuest alajaamast Mägi-Kurdla uude alajaama kavandatav kaabelliin hõlmab mh hoonestusluba nõudvat merekaablit.	2. Merekaabli hoonestusloa arvestamine planeeringu elluviimisel Tegite ettepaneku täiendada planeeringu elluviimise tingimusi merekaabli hoonestusloa olemasolu nõudega, kuna kõiki planeeringuga kavandatud rajatisi ei ole võimalik projekteerimistingimustega hõlmata. Ettepanekuga on arvestatud. Planeeringu seletuskirja on täpsustatud ning sätestatud merekaabli kavandamiseks hoonestusloa vajadus ja maismaakaabli kavandamiseks projekteerimistingimuste menetluse vajadus.	

	Asutus, kirja kuupäev ja number	Kooskõlastus / arvamus	Ametlik vastus - tingimustega arvestamine/mitte-arvestamine	Vastuskirja number ja kuupäev
		3. REP-i seletuskirja peatükis 4.2.1 „Üldised tingimused projekteerimisele“ on märgitud, et kogu trassi ja kavandatavate ehitiste ulatuses tuleb läbi viia ehitise liigile ja asukohale vastavad uuringud, sealhulgas geodeetilised, geoloogilised, geotehnilised, ehitusgeoloogilised, hüdroloogilised, merepõhja-, keskkonna- ja arheoloogilised uuringud. Samuti tuleb alajaamade ja vajaduse korral kaablikoridoride puhul geodeetilisele alusplaanile kanda ristuvate trasside asukohad ja sügavused ning määrata pinnase omadused, pinnavee või põhjavee tase, pinnase elektriline ja vajaduse korral soojuslik eritakistus ning pinnase agressiivsus betoonile ja metallile. Juhime tähelepanu, et TTJA võib merekaabliga seotud uuringute tingimused määrata hoonestusloa menetluse käigus enne projekteerimise etappi. Seetõttu tuleks täpsustada, et merekaablitega seotud uuringute tegemise vajadus, maht ja etapp otsustatakse eraldi hoonestusloa menetluse algatamisel koostööd asjaomaste asutustega.	3. Merekaabliga seotud uuringute menetlusetapp Juhtisite tähelepanu, et merekaabliga seotud uuringute vajadus, maht ja läbiviimise etapp võidakse määrata juba hoonestusloa menetluse käigus ning palusite seda planeeringu seletuskirjas täpsustada. Ettepanekuga on arvestatud. Planeeringu seletuskirja sõnastust on täpsustatud, eristades merekaabli kavandamiseks vajalikku hoonestusloa menetlust ning maismaakaabli projekteerimistingimuste menetlust.	
		4. REP-i seletuskirja peatüki 4.2.1 „Üldised tingimused projekteerimisele“ punktis 4.2.1.19 on märgitud, et merekaabli projekteerimisel tuleb võtta setteproovid, analüüsida setete lõimist, ohtlike ainete ja toitainete sisaldust, modelleerida heljumi levikut ning määrata ehitusaegse ja järelseire tingimused. TTJA hinnangul tuleb nimetatud tegevused läbi viia juba hoonestusloa menetluse käigus mitte projekteerimisetapis enne ehitusloa taotluse esitamist. Vastavate uuringute ja analüüside tegemise ulatuse otsustab TTJA hoonestusloa menetluse algatamisel koostöös asjaomaste asutustega.	4. Setteuuringute ja muude merekeskkonna uuringute läbiviimise etapp Juhtisite tähelepanu, et setteproovide võtmine, setete lõimise, ohtlike ainete ja toitainete sisalduse analüüsimine, heljumi leviku modelleerimine ning ehitusaegse ja järelseire tingimuste määramine tuleb käsitleda juba hoonestusloa menetluses, mitte üksnes projekteerimise etapis. Ettepanekuga on arvestatud. REP-i seletuskirja täpsustatakse selliselt, et nimetatud uuringute ja analüüside tegemise vajadus ning ulatus määratakse hoonestusloa menetluses koostöös asjaomaste asutustega.	
		5. Kavandatav õhuliini trassikoridor ristub Rail Balticu raudtee trassikoridoriga, mille kohta on koostatud Rail Balticu raudteetrassi lõigu „Hagudi–Rapla ja Pärnu maakonna piir“ ehitusprojekti keskkonnamõju hindamine. Lisaks ristub õhuliin Edelaraudtee AS-i raudteega. Seetõttu palume menetlusse kaasata Edelaraudtee AS-i ja Rail Baltic Estonia OÜ.	5. Edelaraudtee AS-i ja Rail Baltic Estonia OÜ kaasamine Juhtisite tähelepanu, et kavandatav õhuliini trassikoridor ristub nii Rail Balticu raudtee trassikoridori kui ka Edelaraudtee AS-i raudteega, ning tegite ettepaneku kaasata menetlusse Edelaraudtee AS ja Rail Baltic Estonia OÜ. Ettepanekuga on arvestatud. Edelaraudtee AS ja Rail Baltic Estonia OÜ on planeeringumenetlusse kaasatud. Planeeringu ja KSH aruande koostamist jätkatakse, arvestades menetluse käigus esitatud arvamusi ning neile antud vastuseid. Planeeringulahenduse ja mõjude hindamise tulemusi tutvustatakse ka avalikel aruteludel, mis toimuvad 2026. aasta septembris. Täpsem teave on kättesaadav planeeringu veebilehel Eesti–Läti neljas elektriühendus.	
10	**Kliimaministeerium**			
	07.08.2026 nr 7-15/26/2443-3	Esitasite Kliimaministeeriumile planeerimisseaduse § 37 lõike 1 alusel kooskõlastamiseks Eesti-Läti neljanda elektriühenduse riigi eriplaneeringu ja selle keskkonnamõju strateegilise hindamise (KSH) aruande 1 eelnõu. Kliimaministeerium kooskõlastab nimetatud materjalid tingimusel, et arvestatakse järgnevate märkustega. 1. KSH aruandes (ptk 8.15.3) on õhuliinidega kokkupõrke mõju hinnatud linnualade kaitse-eesmärkidele ja linnustikule üldisemalt ning esitatud negatiivse mõju vähendamiseks või vältimiseks keskkonnameetmed (ptk 8.15.6), joonistel (joonis 56 ja tabel 44) on esitatud liinilõigud, kus on vajalik märgiseid paigaldada. Samuti on aruandes esitatud leevendavad meetmed alajaamade rajamisele, et elektriohutuse ja lindude kaitse tagamiseks kasutada isolatsioonikatteid ja spetsiaalseid tõkkeid, mis takistavad lindude maandumist ohtlikesse elektrisõlmedesse. Märgime, et linnualade kaitse-eesmärgiks olevatele liikidele ja linnustikule laiemalt ei ole hinnatud elektrilöökide mõju ning õhuliinide tehniliste lahenduste puhul ei ole kavandatud asjakohaseid leevendus- ega keskkonnameetmeid. KSH aruandest ei selgu, kas elektrilöögioht on viidud tehniliste lahendustega miinimumini või on teatavates trassilõikudes vajalik siiski rakendada täiendavaid meetmeid, näiteks isolatsioonitõkkeid, et lindude elektrilöögioht välistada vms. Berni konventsioonist lähtuvalt on ohutumate liinitüüpide ja isolaatorite kohta antud tehnilised soovitused (https://rm.coe.int/recommendation-no-110-2004-/1680a6d6a4). Täiendada aruannet vastavalt.	Täname Teid Eesti–Läti neljanda elektriühenduse riigi eriplaneeringu ja keskkonnamõju strateegilise hindamise (KSH) aruande eelnõu tingimusliku kooskõlastamise ning esitatud märkuste eest. Oleme Teie 07.08.2026 kirjas esitatud märkused läbi vaadanud ning vastame neile järgnevalt. 1. Lindude elektrilöögioht Juhtisite tähelepanu, et KSH aruandes on hinnatud õhuliinidega kokkupõrke mõju linnustikule ja kavandatud selle vähendamiseks meetmed, kuid eraldi ei ole hinnatud lindude elektrilöögiohtu ega selgitatud, kas õhuliini tehniliste lahendustega on elektrilöögi oht viidud miinimumini või on vajalik rakendada täiendavaid meetmeid. Märkusega on arvestatud ning KSH aruande peatükki 8.15.3 on täiendatud. Selgitame, et kõrgepinge õhuliini tehnilised lahendused praktiliselt välistavad elektrilöögi ohu. Liinil kasutatavad isolaatorketid on piisavalt pikad, et traaversil istuv lind ei ulatu voolujuhtmeteni ja juhtmel istuv lind maandatud mastiosadeni. Teoreetiline elektrilöögioht võib tekkida üksnes väga harva, näiteks suuremate lindude puhul olukorras, kus linnu väljaheide ulatub voolujuhtmeni. Lisaks kasutatakse standardlahendusena traaversitel rippisolaatorite kohal traatelemente ehk nn „siile“, mis takistavad lindude maandumist. Meetme peamine eesmärk on kaitsta liinijuhtmeid lindude väljaheidete põhjustatud korrosiooni eest, kuid ühtlasi vähendab see veelgi elektrilöögi riski.	14.09.2026 nr 13-3/2222-23
		2. Palume täiendada KSH aruannet ja planeeringu seletuskirja selgitusega, milliste kavandatavate tegevuste puhul (õhuliinide, maa- või merekaablite rajamine) ja millises menetlusetapis on planeeringu elluviimisel vajalik läbi viia keskkonnamõju hindamine (KMH) või KMH eelhinnang. KSH aruande ptk 8.17.5 (lk 296) on kirjas, et kavandatava tegevuse võimalikud kumulatiivsed mõjud merepõhja elustikule ja elupaikadele on seotud eelkõige loodusliku merepõhja kadude ja häiringutega seoses elektritaristu ehitamisega merepõhjale. Kumulatiivsete mõjude kvantitatiivne hinnang on soovitatav läbi viia KMH etapis vastavalt merestrateegia raamdirektiivi tunnustele 6 (merepõhja terviklikkus) ja 7 (merepõhja hüdrograafilised tingimused). Arvestades planeeritava merekaabli ulatust, Natura alade läbimist ja rajamisega kaasnevat süvendamise mahtu, projekteerimisel täpsustuvaid tehnilisi lahendusi, hinnata, kas KSH käigus kogutud teave on tegevusloa andmiseks piisav või on vajalik algatada KMH tegevusloa menetluse käigus.	2. Keskkonnamõju hindamise vajadus planeeringu elluviimisel Tegite ettepaneku täiendada KSH aruannet ja planeeringu seletuskirja selgitusega, milliste kavandatavate tegevuste puhul – õhuliinide, maa- või merekaablite rajamisel – ning millises menetlusetapis on planeeringu elluviimisel vajalik läbi viia keskkonnamõju hindamine (KMH) või anda KMH eelhinnang. Samuti palusite hinnata, kas KSH käigus kogutud teave on merekaabli puhul tegevusloa andmiseks piisav või on vajalik algatada KMH tegevusloa menetluse käigus. Ettepanekuga ei arvestata. Selgitame, et otsuse KMH algatamise vajalikkuse üle planeeringule järgnevas etapis teeb projekteerimistingimuste või hoonestusloa menetleja KMH eelhinnangust lähtudes. Tegevusloa andja hindab vastavas menetluses, kas KSH käigus kogutud teave on tegevusloa andmiseks piisav või on vajalik algatada KMH. Seetõttu ei ole planeeringu ja KSH aruande praeguses etapis võimalik ette määrata, milliste kavandatavate tegevuste puhul KMH algatatakse.	

	Asutus, kirja kuupäev ja number	Kooskõlastus / arvamus	Ametlik vastus - tingimustega arvestamine/mitte-arvestamine	Vastuskirja number ja kuupäev
			Planeeringu ja KSH aruande koostamist jätkatakse, arvestades menetluse käigus esitatud arvamusi ning neile antud vastuseid. Septembris toimuvad planeeringuala asukohtades ka avalikud arutelud. Täpsema info planeeringu ja arutelude kohta leiab planeeringu veebilehelt: Eesti–Läti neljas elektriühendus.	
11	**Keskkonnaamet**			
	07.08.2026 nr 6-5/26/11916-2	**Keskkonnaamet jätab, tuginedes PlanS § 2 lg-le 3, § 4 lg-le 4, § 37 lg-le 1, keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seaduse (KeHJS) §-le 40, Vabariigi Valitsuse 17.12.2015 määruse nr 133 „Planeeringute koostamisel koostöö tegemise kord ja planeeringute kooskõlastamise alused“ § 3 p-le 2, Eesti-Läti neljanda elektriühenduse REP-i ja selle KSH aruande kooskõlastamata, kuna puudub veendumus, et ebasoodsad mõjud Natura 2000 võrgustiku ala kaitse eesmärkidele on välistatud ning et esitatud muude märkuste alusel planeeringulahendus ei muutu. Seetõttu ei ole REP ja selle KSH aruanne kooskõlas KeHJS §-ga 40 ja § 45 lg-ga 2.** 1. REP-i kaardirakenduse kaardikihile „hoonestusload“ ei ole kantud Saare Wind Energy OÜ eksportkaabli ja meretuulepargi hoonestusluba. Kaardirakenduse hoonestuslubade kihil on toodud vaid osa hoonestusloa saanud või taotluse menetluse faasis olevatest objektidest. Palume hoonestuslubade kiht üle vaadata ja ajakohastada. 2. REP-i seletuskirja ptk-s 2 (lk 12) on toodud: „Saaremaa läänerannikult Läti suunas kavandatav merekaabliühendus on elektriühenduse tervikliku toimimise seisukohalt vajalik, kuid selle trassikoridor ja tehniline lahendus ei kuulu käesoleva riigi eriplaneeringu lahendusse ning määratakse eraldi hoonestusloa menetluses.“ Siiski jääb ebaselgeks, mis menetluse raames leitakse trass Kotlandi alajaamast mere rannani – seda maismaa osa hoonestusload ei hõlma. Palume lisada vastav täiendus. 3. REP-i seletuskirja ptk-s 3.7.1. on toodud: „Kotlandi alajaama lahenduses arvestatud ühe 330 kV Mägi-Kurdla alajaama suunduva õhuliini, kahe kuni 275 kV läänerannikule suunduva merekaabli ning perspektiivse 110 kV valmidusega.“ Palume täpsustada, kas siin on mõeldud seda, et alajaamast suunduvad kaks kaablit mere suunas – need kaablid on seotud hoonestusloaga ja suunduvad Lätti. 4. KSH aruande alaptk-s 8.3.2.3. nimetatakse, et varasemalt teostatud alajaamade müramõõtmiste alusel on helirõhutasemed alajaamade territooriumite piiridel 45–55 dB. Kuna erinevate alajaamade korral müraallika kaugus alajaama territooriumi piirist ei ole tõenäoliselt alati sama, siis palume täpsustada, millisel kaugusel müraallikast saadi mõõtmistel helirõhutasemed 45-55 dB. 5. KSH aruande alaptk-s 8.3.2.3. on toodud loetelu kavandatavate alajaamade asukohtade kaugustest lähimatest eluhoonetest (st müratundlikest hoonetest), kusjuures lähim eluhoone paikneb 90 m kaugusel Paide alajaamast. Aruandes (lk 93) ka nimetatakse, et mürahinnangu koostamisel tuleb arvestada müranõuete tagamise vajadusega elamumaa piiril, maatulundusmaa puhul õueala piiril. Kuna lubatud müratase tuleb tagada elamumaa piiril ja maatulundusmaa puhul õueala piiril, siis KSH aruandesse lisada ka andmed alajaamade kauguste kohta elamumaa ja/või õueala piiridest. 6. Kavandatava tegevusega kaasneva müra mõju hindamisel on lähtutud tingimusest, et iga alajaama projekteerimise etapis tuleb teostada mürahinnang. Seda on rõhutatud KSH aruande alaptk-s 8.3.2.3. (lk 92): „Käesolev hinnang alajaamade võimaliku mürahäiringu kohta on oletuslik (puudub info alajaamadesse kavandatavate trafode kohta) ning on antud analoogiatele tuginedes. Käesolevas etapis teadaolevate lähteandmete ja vahemaade korral müratundlike hooneteni ei saa kindlalt väita, et müratõkkeseinte rajamine alajaamades pole vajalik. Selle kindluse annab projekteerimise etapis teostatav mürauuring, mis võtab arvesse alajaamadesse kavandatavate trafode tüübid ja helirõhutasemed“ ja alaptk-s 8.3.2.5. (lk 93): „Trafode müratõkkeseinte lõplik vajadus tuleb täpsustada projekteerimise staadiumis täiendava mürahinnangu põhjal, kui on teada eeldatavate trafode tüüp ja nende helivõimsustase LwA (dB). Mürahinnangu koostamisel tuleb arvestada müranõuete tagamise vajadusega elamumaa piiril, maatulundusmaa puhul õueala piiril“. Ptk-s 10 on „Inimeste tervis, heaolu ja vara“ all (lk 439) nimetatud, et: „Alajaamade puhul võib kasutusaegne müra vajada projekteerimisel täpsustamist ning vajadusel müratehnilisi lahendusi.“ Lähtudes KSH aruande alaptk-des 8.3.2.3. ja 8.3.2.5. esitatud konkreetsest tingimusest mürauuringu teostamise osas, palume sõnastada KSH aruande lk 439 toodud lause selliselt, et alajaamade projekteerimise etapis tuleb (st, et on kindel tingimus) teostada mürahinnang. Kõnealune meede tuleb kanda ka REP-i seletuskirja tingimuste hulka.	Täname Keskkonnaametit Eesti–Läti neljanda elektriühenduse riigi eriplaneeringu (REP) ja keskkonnamõju strateegilise hindamise (KSH) aruande eelnõu kohta esitatud märkuste eest. Oleme Teie 07.08.2026 kirjas esitatud märkused läbi vaadanud ning nende alusel täiendanud planeeringu seletuskirja, KSH aruannet ja planeeringu kaardirakendust. Vastuste ülevaatlikkuse huvides ei ole allpool esitatud Teie märkusi täismahus, vaid oleme need lühendatud ja koondatud kujul esitanud, säilitades nende sisu ja mõtte. Ühtlasi juhime tähelepanu, et planeeringu seletuskirja peatükk 4 kirjeldatud tingimused ning nende järjestus on üle vaadatud, vajaduse korral ümber korraldatud ning vastavalt esitatud märkustele täiendatud. Täiendatud planeeringu materjalid on kättesaadavad järgmistelt linkidelt: REP seletuskiri ja KSH aruanne. Alljärgnevalt esitame vastused Teie märkustele ja ettepanekutele. 1. Hoonestuslubade kaardikiht Märkus: Ajakohastada planeeringu kaardirakenduse hoonestuslubade kihti, kuna sellelt puudub muu hulgas Saare Wind Energy OÜ eksportkaabli ja meretuulepargi hoonestusluba. Vastus: Ettepanekuga on arvestatud ning planeeringu kaardirakenduse hoonestuslubade kiht on ajakohastatud. 2. Kotlandi alajaamast rannikuni kavandatava kaabli menetlus Märkus: Täpsustada, millises menetluses määratakse kaabli asukoht Kotlandi alajaamast mere rannani. Vastus: Planeeringu seletuskirja peatükki 2 on täpsustatud. Selgitatud on, et Kotlandi alajaamast rannikuni kavandatava maismaakaabli asukoht määratakse projekteerimistingimustega ning merekaabli asukoht rannikult Läti suunas hoonestusloa menetluses. 3. Kotlandi alajaamast lähtuvad merekaablid Märkus: Täpsustada, kas Kotlandi alajaama kirjelduses nimetatud kaks kuni 275 kV merekaablit on Eesti–Läti neljanda elektriühendusega seotud ja Läti suunas kavandatavad kaablid. Vastus: Jah, nende all on mõeldud Kotlandi alajaamast mere suunas väljuvaid Eesti–Läti neljanda elektriühenduse rajamiseks kavandatavaid merekaableid. Planeeringu seletuskirja sõnastust on selle üheseks mõistmiseks täpsustatud. 4. Alajaamade müratasemete lähteandmed Märkus: Täpsustada, millisel kaugusel müraallikatest on varasematel mõõtmistel saadud KSH aruandes nimetatud helirõhutasemed 45–55 dB. Vastus: Märkusega on arvestatud ning KSH aruande peatükki 8.3.2.3 on vastavalt täpsustatud. 5. Alajaamade kaugus müratundlikest aladest Märkus: Esitada lisaks eluhoonete kaugusele alajaamade kaugused elamumaa ja maatulundusmaa õueala piiridest, kus tuleb tagada müranõuete täitmine. Vastus: Märkusega on arvestatud ning KSH aruande peatükki 8.3.2.3 on vastavalt täiendatud. 6. Mürahinnangu koostamine alajaamade projekteerimisel Märkus: Sõnastada üheselt, et iga alajaama projekteerimise etapis tuleb teha mürahinnang, ning lisada vastav nõue ka REP-i seletuskirja.	16.09.2026 nr 13-3/2222-28

	Asutus, kirja kuupäev ja number	Kooskõlastus / arvamus	Ametlik vastus - tingimustega arvestamine/mitte-arvestamine	Vastuskirja number ja kuupäev
		7. KSH aruande alaptk-s 8.2.2 on märgitud: „Need on kaardistatud kaevandusalad, kus Maa-ameti geoportaali andmete kohaselt kaevandamist täna ei toimu.“ Kuna tegemist on ajas muutuva infoga, siis palume lisada, mis kuupäeva seisuga on andmed võetud.	Vastus: Märkusega on arvestatud. KSH aruande kokkuvõttesse on lisatud nõue teha alajaamade projekteerimise etapis mürahinnang. Planeeringu seletuskirja on samuti täiendatud alajaamade müra hindamise vajadusega, lähtudes KSH aruandes määratud leevendusmeetmetest.	
		8. KSH aruande alaptk-s 8.5.1. on märgitud, et: „Maavaravarudele mõju hindamiseks on analüüsitud kavandatava elektriühendusega kattuvaid maardlaid, mäeeraldisi, kaevandamisloa taotlusi, levialasid ja perspektiivalasid kaardianalüüsina.“ Palume selguse huvides ära märkida, et kas seejuures on arvestatud ka kattuvust uuringuruumidega ja taotletavate uuringuruumidega.	7. Kaevandamisalade andmete kuupäev Märkus: Märkida, millise kuupäeva seisuga on KSH aruandes kasutatud kaevandamisalade andmed. Vastus: Märkusega on arvestatud. KSH aruandes on täpsustatud, et andmed on 09.03.2026 seisuga.	
		9. KSH aruande alaptk-s 8.5.2.2 on märgitud: „Alternatiivi Paiküla–Veere 1-1–Mägi-Kurdla trassikoridor kattub OÜ Agnus Grupp poolt esitatud geoloogilise uuringuloa taotlusega Ooremaa V uuringuruum (reg kaardi nr 132).“ Palume aruande tekstis täpsustada, kui suures ulatuses on kattumine. Samuti palume KSH aruandes välja tuua, kas KSH aruande lk 114 toodud alternatiivide võrdluses on mõjusid hinnatud taotletavale uuringuruumile ning kas ja kuidas on planeeringu koostamisse kaasatud OÜ Agnus Grupp.	8. Geoloogilised uuringualad Märkus: Täpsustada, kas maavaradele avalduva mõju hindamisel on arvestatud ka geoloogiliste uuringualade ja taotletavate uuringualadega. Vastus: Märkusega on arvestatud. KSH aruande peatükis 8.5.1 on täpsustatud, et mõju hindamisel on arvestatud ka geoloogiliste uuringualade ja taotletavate uuringualadega.	
		10. KSH aruande alaptk-s 8.5.2.6. ja 8.5.4. on kajastatud taotletavat Rüütja V liivakarjääri. Täpsustame, et Rüütja V liivakarjääri keskkonnaluba anti 12.06.2026.	9. Ooremaa V uuringuruum Märkus: Täpsustada Paiküla–Veere 1-1–Mägi-Kurdla trassikoridori kattumist Ooremaa V uuringuruumi taotlusega, hinnata mõju uuringuruumile ning selgitada OÜ Agnus Grupp kaasamist. Vastus: Märkusega on arvestatud osaliselt. KSH aruande peatükis 8.5.2.2 on täpsustatud kattumise ulatust ning peatükis 8.5.3.5 hinnatud võimalikku mõju uuringuruumile. Kuna kattumine toimub lühikeses lõigus uuringuruumi äärealal, ei ole hinnatud mõju maavaravarudele oluliseks ning see ei mõjuta trassialternatiivide eelistust. Planeeringumenetluses osalejate kaasamist KSH aruandes eraldi ei käsitleta.	
		11. KSH aruande alaptk-s 8.5.3.6. on märgitud, et Tõnumaa turbatootmisala asub trassikoridorist 280 m kaugusel. Samas on märgitud, et: „Kui trassilõigus 6 otsustatakse selle trassialternatiivi kasuks, on projekterimise etapis soovitav teha koostööd kaevandaja ja Keskkonnaametiga, et korrastamisprojektis täpsustada turbavälja loodenurgas võimaliku haljastamise ulatust.“ Palume välja tuua, et kas ja kuidas on planeeringu koostamisse kaasatud kaevandamisloa omanik. Sama küsimus Lokuta turbatootmisala ja Rüütja V liivakarjääri kohta (KSH aruande alaptk 8.5).	10. Rüütja V liivakarjäär Märkus: Arvestada, et Rüütja V liivakarjääri keskkonnaluba anti 12.06.2026. Vastus: Märkusega on arvestatud ning KSH aruannet on vastavalt ajakohastatud.	
		12. KSH aruande alaptk-s 8.8.3.1. (lk 158) on heljumi kontsentratsiooni mõõtmiseks kasutatud segiläbi erinevaid ühikuid (mg/l ja g/m3). Võimalik, et teisendusveana, aga võib-olla ka mingitel muudel põhjustel esineb ka vastuolu esitatud andmete vahel: väidetakse, et heljumi looduslikud kontsentratsioonid erinevad kuni 30 000 korda (mis on iseenesest uskumatult suur number), kuid tekstis eespool toodud kontsentratsioone võrreldes on võimalik tuvastada siiski mõnekordne erinevus. Palume mõõtühikud ja esitatud arvud üle kontrollida.	11. Kaevandamisloa omanike kaasamine Märkus: Selgitada Tõnumaa ja Lokuta turbatootmisalade ning Rüütja V liivakarjääri kaevandamisloa omanike kaasamist planeeringu koostamisse. Vastus: KSH aruandes ei käsitleta eraldi seda, keda ja millisel viisil on planeeringumenetlusse kaasatud.	
		13. KSH aruande alaptk-s 8.8.3.1. on toodud: „Kummagi õigusaktiga ei ole ΣPCB ja ΣPAH piir- ja sihtväärtusi kehtestatud ning seetõttu ei ole nende saasteainete sisalduse uurimine vajalik.“ Selgitame, et siseriiklike piirväärtuste puudumine ei tähenda, et uuringud ei ole vajalikud. HELCOM süvendamise ja kaadamise juhise kohaselt tuleb ΣPCB ja ΣPAH analüüsid võtta, kui objektiivse teabe kohaselt ei saa ohtu välistada. TalTech Meresüsteemide Instituudi poolt 2015. aastal koostatud juhendi „Süvendamise ja kaadamisega kaasneda võiva keskkonnamõju kaalumise ja sellega arvestamise juhendi koostamine“7 lk 10 on tehtud ettepanek piirväärtuste sätestamiseks. Kui piirväärtusi ei ole kehtestatud, siis tuleb lähtuda Eesti süvendamise ja kaadamise juhise lk 10 tehtud ettepanekust piirnormide kehtestamiseks.	12. Heljumi kontsentratsiooni mõõtühikud Märkus: Korrigeerida KSH aruandes kasutatud heljumi kontsentratsiooni mõõtühikuid ja võimalikku teisendusviga. Vastus: KSH aruandes on viidatud algallikatele ja säilitatud neis kasutatud mõõtühikud. Tuvastatud teisendusviga on parandatud. Parandus ei muuda eksperdi hinnangut, mille kohaselt tuleb enne modelleerimist määrata heljumi looduslik foon.	
		14. KSH raames on viidud läbi Natura 2000 alade võrgustikku kuuluvate linnu- ja loodusalade terviklikkuse säilimise kontrolliks nn Natura hindamine, sh asjakohane hindamine (KSH aruande alaptk-d 8.10 ja 8.11). KSH aruandes on kirjeldatud Natura asjakohase hindamise lähtealused. Märgime, et vastavalt KeHJS § 45 lg-le 2 võib strateegilise planeerimisdokumendi kehtestada juhul, kui seda lubab Natura 2000 võrgustiku ala kaitsekord ning strateegilise planeerimisdokumendi kehtestaja on veendunud, et kavandatav tegevus ei mõjuta ebasoodsalt selle Natura 2000 võrgustiku ala terviklikkust ega kaitse eesmärki. Paraku esitatud KSH aruande osaks olev Natura asjakohase hindamise materjalid ei loo veendumust, et ebasoodsad mõjud Natura alade kaitse-eesmärkidele ja seeläbi alade terviklikkusele oleks välistatud. Vastavalt Euroopa Komisjoni koostatud juhendmaterjalidele (millele on KSH aruandes ka viidatud) tuleb asjakohase hindamise läbiviimisel lähtuda ettevaatusprintsiibist, asjakohane hindamine peab olema piisavalt üksikasjalik ja põhistatud, et tõendada negatiivse mõju puudumist, võttes aluseks parimad teaduslikud valdkonnateadmised. Asjakohase hindamise aruanne peaks olema piisavalt üksikasjalik, et oleks võimalik aru saada, kuidas ja milliste teaduslike andmete alusel jõuti lõppjärelduseni. Kahjuks ei ole KSH aruandes esitatud Natura asjakohases hindamises täielikult käsitletud maa- ja merekaablite ehitusprotsessi, mille alusel oleks võimalik sisuliselt hinnata ka looduskooslustele tekkiva kahjustuse olulisust. Samuti on muid märkusi Natura hindamise kohta. Peamised puudused, mille alusel palume Natura asjakohast hindamist täiendada.	13. PCB ja PAH analüüsimine Märkus: Arvestada, et siseriiklike piirväärtuste puudumine ei tähenda, et ΣPCB ja ΣPAH analüüsimine ei oleks vajalik. Vastus: Märkusega on arvestatud ning KSH aruande peatükki 8.8.3.1 on vastavalt täiendatud. 14. Natura 2000 hindamise piisavus Märkus: Täiendada Natura asjakohast hindamist, kuna esitatud hindamine ei loo piisavat veendumust, et ebasoodne mõju Natura 2000 alade kaitse-eesmärkidele ja terviklikkusele on välistatud. Täiendamist vajab eelkõige maa- ja merekaablite ehitusprotsessi ning sellega kaasnevate mõjude käsitlus. Vastus: Märkusega on arvestatud osaliselt ning KSH aruannet on täiendatud ja täpsustatud. Kavandatava tegevuse ja ehitusprotsessi üldine kirjeldus on esitatud KSH aruande peatükkides 5 ja 6 ning sellele on	

	Asutus, kirja kuupäev ja number	Kooskõlastus / arvamus	Ametlik vastus - tingimustega arvestamine/mitte-arvestamine	Vastuskirja number ja kuupäev
		14.1. Kaablite ehitustöid ja sellega kaasnevaid mõjusid on Natura asjakohases hindamises käsitletud lühiajaliste ja pöörduvate mõjudena. Seevastu nt REP-i seletuskirja p-s 4.7.5.12. kirjeldatakse, et rannikulõigus tuleb arvestada, et tööde maht ja tehnoloogia võivad nõuda mitme kuu vältel ligipääsu kaeve- ja veomasinatele, elektriühenduse tehnilises kirjelduses märgitakse, et on vajalik hea ligipääs ja tugevdatud teed erinevatele kaeve- ja veomasinatele ning märgitakse ka ehitustegevuse läbiviimiseks rajatavaid teid. Merekaabelliini ehitusel märgitakse ehitusmasinate liikumise tagamiseks võimalikku vajadust täiendava kivi- või killustik-täitepinnase rajamiseks erosiooni vähendamiseks ja kalda kindlustamiseks. Rõhutame, et asjakohases hindamises tuleb lähtuda ettevaatusprintsiibist ning kui täpsed ehitustehnilised asjaolud ei ole hindamise ajal selged, tuleb hindamisel võtta aluseks kõige enam mõju avaldav stsenaarium. Seega on asjakohases hindamises oluline täpsustada (soovitavalt ka graafiliselt illustreerida), millisele kooslustele ehitusaegne koormus avaldub ja kuidas siiski kooslused sellisest koormusest taastuvad (eriti arvestades et kirjeldatud pika ehitusperioodi jooksul eeldatavasti esineb ka ebasobiva ilmastikuga perioode, nt vihmaperioodid, mil pinnase kandevõime oluliselt võib halveneda). Märkima peab, et mitmeid Natura asjakohases hindamises nimetatud leevendavaid meetmeid (KSH aruande alaptk 8.10.9, nt tagasitäite pinnas tööde lõppedes siluda ning võimalikult suures ulatuses laotatakse tagasi alalt teisaldatud niidukamar; vältida materjalide ladustamist elupaigatüüpide alal) ei ole nimetatud REP-i seletuskirjas alaptk-s 4.7.5. 14.2. Natura asjakohase hindamise käigus ei ole käsitletud rajatavat siirdemuhvi. Elektriühenduse tehnilise kirjelduse p 3.2 on siirdemuhvkaeviste olemust avatud, eskiisprojekti jooniste kohaselt on siirdemuhvid kavandatud Saaremaa rannikul Kahtla-Kübassaare loodusalale, sh antud loodusala kaitse-eesmärgiks olevatele elupaigatüüpidele. Lähtudes tehnilises kirjelduses esitatud muhvkaeviste iseloomust on asjakohase hindamise järeldused mõjude ajutise iseloomu ja pöörduvuse kohta küsitavad. Leiame, et kui ei ole võimalik välistada siirdemuhvide rajamisel ebasoodsat negatiivset mõju piirkonna elupaigatüüpidele ja seeläbi ala terviklikkusele, tuleb need rajada väljapoole Kahtla-Kübassaare loodusala. 14.3. Väga pinnapealselt ja lakooniliselt on käsitletud merekaablite paigaldamist Kahtla-Kübassaare loodusala madalmeres, kus merekaablite eelistatud (ainus) trassikoridor hõlmab väga mitmekesist rannikuala, kus madalmeri vaheldub laidudega. REP-i seletuskirja kohaselt projekteeritakse merekaablid planeeringuga määratud 432 meetri laiusesse trassikoridori, kuid milliseid kriteeriume arvestades? Näiteks, kas Kahtla-Kübassaare loodusalal läbistatakse kaablitega alal olevad laiud või paigaldatakse kaablid siiski merealadele? Asjakohases hindamises on sisuliselt käsitlemata ehitustöödega kaasnev heljumi levik ja taassettimine, samuti erinevad ehitustehnoloogiad (leevendusmeetmena on märgitud pelgalt kohustus kasutada kõige vähem kahjustavat tehnoloogiat, kuid puudub hinnang, kas see tehnoloogia tagab mõjude ebaolulisuse, vt ka märkus 14.5). Elektriühenduse tehnilises kirjelduses on märgitud, et madalates kohtades (veesügavus kuni 6 m) on võimalik süvend kaevata ujuvate parvede pealt ekskavaatoriga ning üldjuhul sellise kaevise rajamisel paigaldatakse pinnas kaevise kõrvale. Arvestades ka piirkonna üldist kaitstust avamere lainetuse eest, mis võiks kaeviku kõrvale paigaldatava pinnase laiali uhta ning merepõhja mikroreljeefi taastada, siis antud asukohas toimub merepõhja füüsiline taastumine eeldatavasti pikaajalisemalt. Kuna ranna lähedal on veesügavused väikesed (valdavalt alla 1 m), siis taoline kaevise kõrvale paigaldav pinnas võib vallina veel enam pärssida looduslikku vee liikumist. Kas ei oleks põhjust rakendada leevendusmeetmena merepõhja silumist ja kaevise täitmist väljakaevatud pinnasega peale ehitustöid? Ka KSH aruande alaptk-s 8.10.9 merekaabli paigaldustöödega seotud kõik leevendavad meetmed ei ole nimetatud REP-i seletuskirjas ptk-s 4.7.5. 14.4. KSH aruande alaptk 8.10.3.3. (lk 175-176): Natura eelhindamise kohaselt jäävad Kahtla-Kübassaare loodusalal maakaabli ja merekaabli trassikoridori alale kaitse-eesmärgiks olevad elupaigatüübid lood (6280*) rannaniidud (1630*), kadastikud (5130), veealused liivamadalad (1110), liivased ja mudased pagurannad (1140), laiad madalad lahed (1160) ja karid (1170). KSH aruande alaptk-s 8.10.4. (lk 180) on öeldud, et Kahtla-Kübassaare loodusalal jäävad maakaabli ja merekaabli trassikoridori alale kaitse-eesmärgiks olevad elupaigatüübid laiad madalad lahed (1160), lood (alvarid – 6280*), rannaniidud (1630*) ja kadastikud (5130). REP-i kaardirakenduse järgi läbib kaablitrass Kahtla-Kübassaare loodusalal ka elupaigatüüpe vanad loodusmetsad (9010*) ja lubjarikkad madalsood lääne-mõõkrohuga (7210), mille kaitse on samuti Kahtla-Kübassaare loodusala eesmärgiks. Lisaks jääb trass u 20 meetri kaugusele elupaigatüübist vanad laialehised metsad (9020*). Raadamisega võivad kaasneda mõjud (servaefekt jms) ka väljaspool trassikoridori, seega pole mõju elupaigatüübile 9020* võimalik välistada. Mõju elupaigatüüpidele 9010*, 9020* ja 7210 ei ole analüüsitud ka Natura asjakohases hindamises (lk 183-185). KSH aruannet tuleb täiendada Kahtla-Kübassaare loodusalal mõjutatavate elupaigatüüpide osas ning hinnata	Natura hindamise peatükis viidatud. Maa- ja merekaabli ehitusprotsessiga seotud Natura hindamist on täiendatud eelkõige peatükis 8.10.5.3. 14.1. Kaablite ehitustööde mõju ja taastumine Märkus: Põhjalikumalt hinnata kaablite ehitustööde kestust, ligipääsuteede ja ehitusmasinate mõju ning elupaikade taastumist ning viia Natura hindamises määratud leevendusmeetmed REP-i seletuskirja. Vastus: Märkusega on arvestatud. KSH aruande peatükki 8.10.5.3 on täiendatud ning planeeringu seletuskirja on täiendatud Natura asjakohases hindamises määratud asjakohaste leevendusmeetmetega. 14.2. Siirdemuhvid Kahtla-Kübassaare loodusalal Märkus: Täiendada Natura hindamist siirdemuhvide rajamise mõju osas Kahtla-Kübassaare loodusalale ja selle kaitse-eesmärgiks olevatele elupaigatüüpidele. Vastus: Märkusega on arvestatud ning KSH aruande peatükke 8.10.5.3 ja 8.10.9 on vastavalt muudetud. 14.3. Merekaabli paigaldamine Kahtla-Kübassaare loodusalal Märkus: Täpsemalt käsitleda merekaabli paiknemise valikut, ehitustehnoloogiaid, heljumi levikut ja taassettimist ning merepõhja taastamist Kahtla-Kübassaare loodusalal. Vastus: Märkusega on arvestatud ning KSH aruande peatükke 8.10.5.3 ja 8.10.9 on vastavalt täiendatud. 14.4. Kahtla-Kübassaare loodusala elupaigatüübid Märkus: Täiendada Natura hindamist elupaigatüüpide 9010*, 9020* ja 7210 osas ning hinnata neile avalduvaid otseseid ja kaudseid mõjusid. Vastus: Märkusega on arvestatud. Natura hindamist elupaigatüüpide 9010*, 9020* ja 7210 osas on täiendatud. Sellega seoses on täiendatud ja täpsustatud KSH aruande peatükke 8.10.3.3, 8.10.4, 8.10.5, 8.10.5.3 ja 8.10.9. Hindamise käigus selgus, et kaablitrassi paigaldamisega võib kaasneda mõju Kahtla-Kübassaare loodusala kaitse-eesmärgiks olevale elupaigatüübile 9010* (vanad loodusmetsad). Selle mõju leevendamiseks on tehtud ettepanek nihutada kaablitrassi koridori asukohta mõnevõrra kirde suunas (vt joonis 1), et see läbiks nimetatud elupaigatüübi ala kõige kitsamast kohast. Kuna loodusalaga piirneva teega ristumisele on kavandatud suundpuuritav lõik, siis on soovitav seda kirjeldatud asukohas pikendada kogu elupaigatüübi laiuses. Kui trassikoridori nihutatakse eelkirjeldatud asukohta, jääb see piisavale kaugusele elupaigatüübist 9020* (vanad laialehised metsad) ning sellega on välditud kaudne mõju (servamõju) nimetatud elupaigatüübile. Vähendamaks mõju kaitse-eesmärgiks olevale elupaigatüübile 6280* (lood ehk alvarid) on Natura hindamise tulemusena tehtud ettepanek kavandada siirdemuhvid väljapoole loodusala piiri (vt joonis 1). Sellega välditakse suuremaid kaevetöid elupaigatüübi alal ning kaablitrassi ala on võimalik kiiremini taastada endisega sarnasesse seisu. Mõju vältimiseks elupaigatüübile 9070 (puiskarjamaad; ei ole loodusala kaitse-eesmärk) on soovitav projekteerida kaablitrass elupaigatüübi alast lõuna poolt mööda. Kaablikoridori laius võimaldab seda (vt joonis 1). Sellega välditaks raadamist elupaigatüübi alal. Kuna kaablikoridori ei ole võimalik kavandada ilma Kahtla-Kübassaare loodusala läbimata, leiame, et eelkirjeldatud lahendus (muudatused võrreldes esialgse variandiga) võimaldavad kaabli paigaldamist võimalikult väikeste mõjudega. Palume Keskkonnaameti seisukohta pakutud lahendusele. Joonis 1 14.5. Maakaabli rajamine kinnisel meetodil Märkus: Käsitleda Kahtla-Kübassaare loodusalal maakaabli paigaldamise alternatiivina ka kinnist meetodit ning põhjendada selle sobivust või mittesobivust. Vastus: Märkusega on arvestatud ning KSH aruande peatükke 8.10.5.3 ja 8.10.9 on vastavalt täiendatud.	

	Asutus, kirja kuupäev ja number	Kooskõlastus / arvamus	Ametlik vastus - tingimustega arvestamine/mitte-arvestamine	Vastuskirja number ja kuupäev
		kaasnevaid mõjusid ka neile elupaigatüüpidele ning vajadusel seada leevendavad meetmed (keskkonnameetmed). 14.5. KSH aruande alaptk-s 8.10.9. (195-196) on toodud keskkonnameetmed seoses Kahtla-Kübassaare loodusalaga. Sealsed meetmed ei käsitle maakaabli paigaldamist kinnisel meetodil, kuid puudub selgitus, miks seda pole kaalutud või vajalikuks peetud. Palume KSH aruandes käsitleda maakaabli paigaldamise alternatiivina ka kinnist meetodit ning selgitada selle meetodi sobivust või mittesobivust konkreetses asukohas. 14.6. KSH aruande alaptk-s 8.11.5.3. (lk 200-201) kohaselt on merekaabliga seonduvad ohud Kahtla-Kübassaare ja Väinamere linnualale seotud ehitusaegse häirimise ja ajutise toitumistingimuste muutusega. KSH aruande kohaselt tuleb merekaabli rajamisel töod ajastada väljapoole kaitse-eesmärgiks olevatele linnuliikidele olulisi fenofaase. KSH aruande alaptk-s 8.11.8. (lk 206) on öeldud, et täpsemalt on leevendusmeetmeid kirjeldatud linnustiku peatükis (alaptk 8.15.6). Leevendusmeetmete rakendamisel puudub oluline mõju linnualade terviklikkusele. KSH aruande alaptk-s 8.15.6 on käsitletud üksnes õhuliini rajamisega seotud ajalisi piiranguid, kuid mitte maakaabelliini või merekaabli ehitamisega seotud ajalisi piiranguid. REP-i seletuskiri ei nimeta ühtegi ajalist piirangut merekaabli ja maakaabli ehitamisele. Millised on need linnustikule olulised fenofaasid ja nende ajaline kestus? Miks ei ole KSH aruandes nimetatud vajalikku meedet (tööde vältimine linnustikule olulisel ajal) toodud välja KSH aruande linnustiku (ala)peatükis ning REP-i seletuskirjas ja välja toodud konkreetseid ajalisi piiranguid töödele? Palume materjale täiendada. 15. REP-i kaardirakenduses ei kajastu kõik projekteeritavad kaitsealad, mida eelistatud trass hakkaks läbima, nt Liivi lahe põhjaosa looduskaitseala (id 1260211709) ja Kuumi looduskaitseala (id 1074328735). Palume üle vaadata ja ajakohastada. 16. KSH aruande alaptk-s 8.12.3. on analüüsitud kavandatava tegevuse mõju projekteeritavale Liivi lahe põhjaosa looduskaitsealale. Märgime, et planeeritava Liivi lahe põhjaosa looduskaitseala ettepaneku tegija Eesti Ornitoloogiaühing on aktsepteerinud võimalust, et kaitseala hakkab läbima kaablitrass, milleks moodustatakse eraldi piiranguvöönd. Kehtiva looduskaitseseaduse alusel saab tehnovõrgu ja -rajatise rajamist sihtkaitsevööndis lubada ainult kaitseala või riigikaitse tarbeks. Piiranguvöönd võimaldaks Keskkonnaametil lubada olulise mõju puudumisel alale kaabli rajamist, seda ka juhul kui looduskaitseala moodustatakse. Maa- ja Ruumiameti hoonestuslubade kaardirakenduse järgi sai EELIS projekteeritavale kihile projekteeritav Liivi lahe põhjaosa looduskaitseala piiranguvöönd (id 1608614298), mis kooskõlastati ka Eesti Ornitoloogiaühinguga. Praegune REP kaardirakenduses olev eelistatud trass ei ühti planeeritava Liivi lahe põhjaosa looduskaitseala merealal selle trassiga. Seega on vaja Keskkonnaametil looduskaitseala moodustamisel tsoneeringut muuta ja planeerida piiranguvöönd sinna, kuhu reaalselt kaabel tuleb. Praeguse kaitse alla võtmise ettepaneku põhjenduste alusel võib eeldada, et kaitse alla võtmine on otstarbekas. Palume REP-s ja KSH aruandes eeltooduga arvestada, sealhulgas kaitse alla võtmise ettepanekus toodud liikide ja elupaikade kaitsevajaduse ning Eesti Ornitoloogiaühingu ettepanekus esitatud arvamusega, ning vajaduse korral töötada välja asjakohased leevendusmeetmed.	14.6. Kaabli ehitamise ajalised piirangud linnustiku kaitseks Märkus: Täpsustada maakaabli ja merekaabli ehitamise ajalisi piiranguid, mis arvestaksid linnualade kaitse-eesmärgiks olevate liikide oluliste fenofaasidega, ning lisada need ka REP-i seletuskirja. Vastus: Märkusega on arvestatud. KSH aruande peatükki 8.15.6.1 on täiendatud maakaabli ja merekaabli ehitamise ajaliste piirangutega ning vastavad tingimused on lisatud ka planeeringu seletuskirja peatükkides 4.5.2 ja 4.7.5. 15. Projekteeritavate kaitsealade kaardikiht Märkus: Kajastada planeeringu kaardirakenduses kõik projekteeritavad kaitsealad, sealhulgas Liivi lahe põhjaosa looduskaitseala ja Kuumi looduskaitseala. Vastus: Märkusega on arvestatud ning planeeringu kaardirakendust on täiendatud. 16. Liivi lahe põhjaosa looduskaitseala Märkus: Arvestada projekteeritava Liivi lahe põhjaosa looduskaitseala ja kavandatava merekaabli trassikoridori võimaliku konfliktiga ning kaitseala moodustamise menetluse käigus avandatud piiranguvööndiga. Vastus: Märkusega on arvestatud. KSH aruande peatükki 8.12.6 ja REP-i seletuskirja peatükki 4.7.5 on täiendatud. Projekteerimisel tuleb arvestada projekteeritava Liivi lahe põhjaosa looduskaitseala kaitse-eesmärkide ning selleks ajaks kujunenud kaitseala lahendusega. Merekaabli lõplik trass tuleb määrata koostöös Keskkonnaametiga viisil, mis ei kahjusta kavandatava kaitseala kaitse-eesmärkide saavutamist. Kui kaitseala on selleks ajaks moodustatud, lähtutakse kehtivast kaitsekorrast. Kui kaitseala ei ole veel moodustatud, tehakse koostööd kaablitrassi ja kaitseala tsoneeringu kooskõlla viimiseks. 17. Rail Balticu väike-konnakotka hüvitusalad Märkus: Muuta õhuliini trassi selliselt, et selle oluline mõju ja häiringud ei ulatuks Rail Balticu Seira ja Ingliste väike-konnakotka potentsiaalsetele hüvitusaladele. Vastus: Märkusega on arvestatud. Mõlema ala suhtes on tehtud täiendav analüüs. Seira hüvitusala juures on kattumine minimaalne ning trassikoridori ei muudeta. Ingliste hüvitusala juures on trassikoridori muudetud ja viidud hüvitusalast lõuna poolt mööda. Vastavalt on äiendatud KSH aruande peatükke 8.15.5 ja 8.15.6.1 ning planeeringulahendust, vt ka planeeringu seletuskirja peatükki 3.6.2. 18. Pesitsusrahu ajavahemik Märkus: Ühtlustada KSH aruandes pesitsusrahu üldise piirangu kuupäevad. Vastus: Märkusega on arvestatud ja üldine pesitsusrahu periood on ühtlustatud ajavahemikule 1. aprillist kuni 15. juulini. KSH aruande peatükke 8.12.6 ja 8.15.6.1 on vastavalt korrigeeritud. Händkakule määratud 30. juuni piirang on liigipõhine erisus ega ole üldise piiranguga vastuolus. 19. Merekaabli rajamise mõju linnustikule Märkus: Lisada merekaabli ehitamise ajalised piirangud linnustiku meetmete hulka ja REP-i seletuskirja. Vastus: Märkusega on arvestatud. KSH aruande peatükki 8.15.6.1 on täiendatud ning vastavad meetmed on lisatud REP-i seletuskirja peatükki 4.7.5 . 20. Linnustiku ajaliste piirangute kaardiinfo Märkus: Täpsustada KSH aruandes viidatud linnustiku ajaliste piirangute kaardiinfo kajastamist REP-i kaardirakenduses. Vastus: KSH aruannet on täpsustatud. Kuna valdavalt puudutab info rangelt kaitstavaid linnuliike ning piirangualade asukoht võib kaudselt viidata nende elupaikadele, on vastav kaardiinfo kättesaadav ametkondlikuks kasutamiseks ega kajastu REP-i avalikus kaardirakenduses. 21. Metsise kaitse tegevuskava Märkus: Ajakohastada KSH aruandes viide metsise kaitse tegevuskavale, kuna tegevuskava on kinnitatud. Vastus: Märkusega on arvestatud ning KSH aruande peatükki 8.15.6.1 on ajakohastatud.	

	Asutus, kirja kuupäev ja number	Kooskõlastus / arvamus	Ametlik vastus - tingimustega arvestamine/mitte-arvestamine	Vastuskirja number ja kuupäev
		17. Trassikoridor „Lihula – Rumba – Olemasoleva koridori laiendus“ (Pärnumaa, Lääneranna vald, Kirbla lähistel) külgneb Rail Baltic Seira väike-konnakotka potentsiaalse hüvitusmeetme alaga. Trassikoridor „Järvakandi – Paide – Uus õhuliini koridor“ kattub Järvamaal, Türi vallas Rail Baltic Ingliste väike-konnakotka potentsiaalse hüvitusmeetme alaga. Rail Baltic trassi vahetusse lähedusse jäävad neli väike-konnakotka elupaika (Ülemiste KLO9128967, Tõdva KLO9128603, Vahtra KLO9124392, Kaigepere KLO9136414), mis trassi ehitamisel, kas hävivad või mille seisund oluliselt halveneb. Rail Balticu rajamisel väike-konnakotka elupaikade kahjustamise mõjude hüvitamiseks kompenseeritakse elupaigad mujal Eestis, vastavalt „Must-toonekure toitumisalade inventuur ning väikekonnakotka ja laanerähni elupaikade inventuur“ aruandes (koostaja KOTKAKLUBI, Renno Nellis) toodud ettepanekutele. Eksperdi pakutud aladest moodustatakse väike-konnakotka püsielupaigad. Õhuliini trassi asukohta tuleb muuta selliselt, et olulised mõjud ja häiringud ei ulatuks valitud hüvitusaladeni. Saadame eelnimetatud aruande ja kaardikihid Teile eraldi e-posti teel.	22. Metsise ökoduktide toimivus Märkus: Arvestada metsise ökoduktide toimimiseks ka trassikoridorist väljapoole jäävate metsaalade säilimisega ning kavandada selleks raiepiirangud koostöös RMK-ga. Vastus: Planeeringulahendust on täiendatud ökoduktidega piirnevate metsaeraldiste raieid käsitlevate meetmetega mõlema ökodukti suudme juures. Lahenduse täpsustamisel tehakse koostööd RMK-ga. Teemat on käsiteltud planeerignu seletuskirja peatükis 4.7.11. 23. Lindude hukkumissageduse seire sõnastus Märkus: Täpsustada KSH aruande seiremetoodika kirjelduses liinimärgistega ja liinimärgisteta seirelõike käsitlevat sõnastust. Vastus: Märkusega on arvestatud ning KSH aruande peatüki 8.15.6.2 sõnastust on korrigeeritud. 24. Linnulaipade suurusklassid seires Märkus: Põhjendada, miks kasutatakse hukkunud lindude säilimise testis eri suurusklasse. Vastus: Õhuliin võib olla kokkupõrkeohtlik eri suurusega lindudele. Kuigi looduskaitseliselt olulisi liike on rohkem suurte lindude seas, leidub kaitstavaid liike ka väiksemate liikide, näiteks kahlajate hulgas. Seetõttu on põhjendatud vähemalt kahe suurusklassi kasutamine säilimise testis. KSH aruande peatükki 8.15.6.2 on vastavalt täiendatud. 25. Mere-elupaikade kadu Märkus: Analüüsida, kas kavandatava tegevusega võib kaasneda oluline loodusdirektiivi ja merestrateegia elupaikade kadu. Vastus: Märkusega on arvestatud ning KSH aruande peatükki 8.17.3 on vastavalt täiendatud. 26. Vääriselupaigad Märkus: Täpsustada vääriselupaikadega seotud tingimusi, sealhulgas mõju vältimist, vajadusel raadamise kaalumist ning kahjustatavate vääriselupaikade asendamist samaväärsete aladega. Vastus: Märkusega on arvestatud. KSH aruande peatükke 8.19.3 ja 8.19.6 on täiendatud ning REP-i seletuskirja peatükkides 4.3-4.7 on lisatud KSH aruandes määratud asjakohased meetmed. 27. KSH keskkonnameetmete kajastamine planeeringus Märkus: Kajastada REP-i seletuskirjas kõik KSH aruandes välja töötatud olulise ebasoodsa mõju vältimise ja leevendamise ning seire meetmed. Vastus: Märkusega on arvestatud. REP-i seletuskiri on läbi vaadatud ja seda on täiendatud KSH aruandes määratud asjakohaste keskkonnameetmetega. 28. Ajaliste piirangute kajastamine Märkus: Tuua REP-i seletuskirjas täpsemalt välja eri valdkondade ajalised piirangud, sealhulgas merepõhjaelustiku, kalastiku ja linnustiku kaitseks. Vastus: Märkusega on arvestatud ning REP-i seletuskirjas on ajaliste meetmete käsitlust täpsustatud peatükkides 4.3-4.7. 29. Merekaabli uuringute ajastamine Märkus: Arvestada, et setteproovide ja muude uuringute tulemusi võib olla vaja juba keskkonnaloa andmisel ning uuringute ajastamisel tuleb sellega arvestada. Vastus: Merekaabliga seotud uuringute läbiviimise menetlusetappi on REP-i seletuskirjas peatükis 4.75. täpsustatud. Uuringute vajadus, maht ja ajastus täpsustuvad hoonestusloa menetluses koostöös asjaomaste asutustega. Samasisulise märkuse on esitanud ka TTJA. 30. Heljumi leviku modelleerimine Märkus: Ühtlustada REP-i seletuskirjas heljumi leviku modelleerimise nõude sõnastus. Vastus: Ettepanekuga on arvestatud ning REP-i seletuskirja sõnastus on ühtlustatud peatükkides 4.3.1, 4.4.., 4.7.5, ja 4.7.9. 31. Merekaabli täpse asukoha määramise põhimõtted	
		18. KSH aruande alaptk-i 8.15.3 p-s 1.3 (lk 258) on kirjas, et metsades on vajalikud raiepiirangud vähemalt 15. aprillist 15. juulini. KSH aruande lk 282 on aga kirjas, et õhuliini ehitamiseks vajaliku raadamise läbiviimisel on üldnormina piisav, kui rakendatakse riigi poolt pesitsusrahu ajana määratletud ajavahemikku, pikendades seda nii kevade kui ka suve suunas poole kuu võrra, st metsa raadamisest liinikoridori, juurdepääsuteede jms rajamiseks hoidutakse vahemikus 1. aprillist 30. juunini. Kuna REP-i seletuskirjas ei ole pesitsusrahu kuupäevi täpsustatud, jääb ebaselgeks, millises kuupäevavahemikus tuleb vältida raadamist. Hetkel jääb ebaselgeks, kas mõeldud on ajavahemikku 1. aprillist 15. juulini või 30. juunini? Juhul kui 15. juulini, tekib vastuolu KSH aruande tabelis 45 välja toodud tavapärasest erinevate ajaliste piirangute hulgas oleva händkakuga, kelle elupaikades on ette nähtud piirangu lõpp 30. juunil. Palume pesitsusrahu piirangute rakendamine ühtlustada.		
		19. Eesti Ornitoloogiaühingu eksperthinnangus kavandatava Eesti-Läti neljanda elektriühenduse võimalikust mõjust linnustikule on leevendava meetmena kirjas, et merekaabli rajamisel on vajalik vältida tööde läbiviimist pesitsusperioodil laidude läheduses (lk 38). Sama meede peaks olema kajastatud lisaks KSH aruande Natura asjakohase hindamise (linnualadele) tulemuste peatükile (lk 200-201) ka KSH aruande alaptk-s 8.15.6 meetmete hulgas. Nagu eelnevalt on välja toodud, peaks KSH aruande alaptk-s 8.15.6 meetmete hulgas olema täpsustatud, et merekaabli rajamise ajastamisel tuleb vältida Väinamere linnuala kaitse-eesmärgiks olevate liikide olulisi fenofaase (veelindude massilise peatumise aega) ning määrata selleks ajavahemik. Samuti lisada meetmed REP-i seletuskirja tingimustena.		
		20. KSH aruande alaptk-s 8.15.6.1. on öeldud: „Kaitstavatele linnuliikidele olulistes piirkondades piiritleti liinilõigud, kus tööde läbiviimiseks tuleb arvestada leevendusmeetmete erineva ulatuse ja erinevate piiranguaegadega. Viimased vastavad Keskkonnaameti juhendmaterjalile. Liinilõigud, kus ajaline piirang on vajalik, on esitatud järgnevas tabelis (Tabel 45) ja REP-i kaardirakenduses.“ REP-i kaardirakendusest ei õnnestunud vastavaid leevendusmeetmeid leida. Palume üle kontrollida, kas need ikka on kaardirakendusse lisatud ja kui on, siis anda täpsem viide.		
		21. KSH aruande alaptk-s 8.15.6.1. on viidatud metsise kaitse tegevuskava eelnõule. Märgime, et tegevuskava on nüüdseks kinnitatud (Keskkonnaameti 06.07.2026 korraldusega nr 1- 3/26/235). Palume ajakohastada.		
		22. KSH aruande alaptk 8.15.6.1., metsise ökoduktid. REP-i ja KSH käigus on üldiselt tehtud põhjalik töö, kuid selle meetme efektiivsus sõltub ka sellest, kas väljaspool trassikoridori ja valitud ökodukti jätkub püsimets. Seetõttu on vajalik ökoduktide ettepanekud pikendada vähemalt 1 km pikkuselt, kanda parim võimalik liikumiskoridor REP-i kaardikihtidele ja kavandada meetmed raietele ning selleks kaasata ka Riigimetsa Majandamise Keskus. Märgime, et näiteks Liivi lahe elektriühenduste riigi eriplaneeringuga, milles kavandati analoogsed metsise ökoduktid, määratleti ka metsamajandamise piirangutega alad, mis peaksid tagama ökoduktide toimivuse.		
		23. KSH aruande alaptk-s 8.15.6.2. on öeldud: „Hukkunud lindude otsimiseks ja hukkumissageduse arvutamiseks vajalike testide läbiviimiseks valitakse välja seirelõigud peale eelistatud trassialternatiivi väljavalimist. Valimisse võetakse nii liinimärgisteta lõike nii avamaal kui metsamaastikus.“ Lause tundub poolik. Ilmselt on mõeldud, et valimisse võetakse nii liinimärgistega kui liinimärgisteta lõike nii avamaal kui metsamaastikus. Palume parandada.		
		24. KSH aruande alaptk-s 8.15.6.2. on välja pakutud hukkumissageduse seire. Seire metoodikas tekitab küsimusi, miks on vaja hukkunud lindude säilimise testis jagada linnulaibad 2-3 suurusklassi. Selline õhuliin on ohtlik vaid suurtele lindudele, seega palume põhjendada, miks on vaja linnulaipade jagamist suurusklassidesse.		

	Asutus, kirja kuupäev ja number	Kooskõlastus / arvamus	Ametlik vastus - tingimustega arvestamine/mitte-arvestamine	Vastuskirja number ja kuupäev
		25. Palume lisada KSH aruande alaptk-i 8.17 analüüs, kas planeeritava arendusega võib kaasneda oluline loodusdirektiivi ja merestrateegia elupaikade kadu (lähtuda Keskkonnaagentuuri analüüsi metoodikast).	Märkus: Täpsustada põhimõtteid, mille järgi määratakse 432 meetri laiuses trassikoridoris kaabli täpne asukoht muu hulgas hüljeste, linnustiku ja kalastiku seisukohast. Vastus: REP-i seletuskirja täiendamist selles osas ei peetud vajalikuks. Merekaabli kavandamise põhimõtted ja vajalike alusuuringute, sealhulgas geoloogiliste ja allveearheoloogiliste uuringute vajadus on planeeringus määratud (peatükis 4.3). Täiendavate uuringute vajadus võib selguda hoonestusloa menetluse käigus. 32. Merekaabli paigaldustehnoloogia valik Märkus: Täpsustada, millised tehnoloogiad minimeerivad merepõhja häiringut ja heljumi teket või millises etapis sobiv tehnoloogia välja valitakse. Vastus: Ehitamise tehnoloogiaid täpsustatakse projekteerimisel. Sobiva tehnoloogia valik tehakse projekteerimise käigus, lähtudes merepõhja geoloogilistest, geotehnilistest ja keskkonnatingimustest. Tehnoloogia valikul võrreldakse võimalikke lahendusi ning eelistatakse lahendusi, mis põhjustavad võimalikult väikest merepõhja häiringut ja heljumi teket. Planeeringu koostamise etapis ei ole võimalik konkreetset paigaldustehnoloogiat määrata, kuna selle valik sõltub projekteerimise käigus täpsustuvatest asjaoludest ja tingimustest. Antud tingimuse sõnastus on planeeringu seletuskirjas täpsustatud peatükis 4.3. 33. Merepõhja uuringu mõiste Märkus: Täpsustada, kas REP-i seletuskirjas nimetatud merepõhja uuringu all mõeldakse merepõhja elupaikade uuringut või ehitusgeoloogilist uuringut. Vastus: REP-i seletuskirja on peatükis 4.3 täpsustatud ning selles on nüüd üheselt märgitud, et silmas peetakse merepõhja geoloogilist uuringut. 34. Metsise ja tedre piirkondade ajalised piirangud Märkus: Määrata REP-i seletuskirjas konkreetsed ajalised piirangud Nõlva, Vana-Nurtu, Kilgi soo, Araste ja Tiduvere metsise piirkondades ning Rumba tedre piirkonnas. Vastus: Märkusega on arvestatud ning REP-i seletuskirja peatükki 4.7 on täpsustatud konkreetsete ajaliste piirangutega. 35. Ehitusaegne ja -järgne seire Märkus: Lisada tingimus, mille järgi saab hiljem ilmnevate negatiivsete mõjude korral nõuda nende leevendamist või hüvitamist, ning kavandada regulaarne järelseire kogu taristuobjekti eluea vältel. Vastus: REP-i seletuskirjas on seirevajadus määratud lähtudes KSH tulemustest. KSH ei näe ette kogu taristuobjekti hõlmavat regulaarset seiret kogu selle eluea vältel ning seetõttu ei avandata sellist üldist seirenõuet ka REP-i seletuskirjas. 36. Maa- ja Ruumiameti nimetus Märkus: Asendada materjalides Maa-ameti nimetus Maa- ja Ruumiameti nimetusega. Vastus: Märkusega on arvestatud. KSH aruandes ja planeeringu seletuskirjas on ameti nimetus läbivalt korrigeeritud. Enne Maa- ja Ruumiameti loomist koostatud varasemates dokumentides, näiteks planeeringu lähteseisukohtades ja trassialternatiivide kirjelduses, nimetust tagasiulatuvalt ei muudeta. Palume Keskkonnaametil täiendatud materjalid ja märkustele antud vastused uuesti läbi vaadata ning anda teada võimalusel hiljemalt 10 tööpäeva jooksul, kas tehtud täiendused on piisavad planeeringu ja KSH aruande kooskõlastamiseks. Juhul kui teil tekib küsimusi planeeringu materjalide kohta, palume jooksvalt ühendust võtta projektijuhiga Monika Korolkov (+372 5884 7055, monika.korolkov@mkm.ee). Täiendav teave	
		26. Metsaseaduse § 23 lg 1 kohaselt on väärtuslik metsaelupaik (edaspidi ka VEP) ala, kus kitsalt kohastunud, ohustatud, ohualdiste või haruldaste liikide esinemise tõenäosus on suur. Sama § lg 3 kohaselt korraldab riigimetsas väärtuslike metsaelupaikade kaitset riigimetsa majandaja (RMK) vastavalt keskkonnaministri 04.01.2007 määrusele nr 2 „Väärtuslike metsaelupaikade klassifikaator, valiku juhend, kaitse korraldamine ning väärtuslike metsaelupaikade kaitseks lepingu sõlmimine ja kasutusõiguse tasu arvutamise täpsustatud alused“ (määrus). Määruse § 261 lg 2 järgi on avalik-õigusliku isiku omandis olevas metsas ja riigimetsas asuvas Eesti looduse infosüsteemi kantud VEP-is keelatud raie, välja arvatud erandkorras tehtav raie Keskkonnaameti nõusolekul. Vastavalt määruse seletuskirjale on taolisteks raieteks nt teekaitsevööndi, maaparandussüsteemide ja elektriliinide hooldustööd, kergliiklustee rajamine ja riigikaitseliste objektidega seotud tegevused. Erandkorras teostatav raie saab olla ka ohtlike puude eemaldamine või VEP ellujäämise parandamiseks teostatav raie. Eramaal olevates VEPides, mille kaitseks on sõlmitud notariaalne kaitseleping, on sarnaselt keelatud raie. Väärtuslikud metsaelupaigad eeldavad säilimiseks looduslikku arengut ning minimaalset inimmõju. VEP-d võivad hävida otseste (elupaikade vahetu hävimine ja killustumine kavandatud ehitiste rajamise käigus) ja/või kaudsete mõjude (veerežiimi ja valgustingimuste muutused, servaefekti mõjud, tormimurd jms) avaldumise tulemusena. Määruse § 261 järgi on Keskkonnaametil väärtuslike metsaelupaikade üle otsustamisel (raie, likvideerimine) kaalutlusõigus. Kaalutlusotsuse tegemisel peab Keskkonnaamet igakordselt kaaluma avalike huvide, raie tulemuse ja mõju väärtuslikele metsaelupaigale vahel ning otsustama, milline (avalik) huvi peale jääb. Keskkonnaameti hinnangul on ka kõnealune elektriühenduse REP eeldatavalt suure riikliku ja avaliku huviga projekt, mida saab väärtuslike metsaelupaikade säilitamise üle otsustamisel kaaluda. Väärtuslike metsaelupaikade puhul tuleb ehitiste kavandamisel võtta esmaseks eesmärgiks mõjusid vältida (valides asukohti, kus mõju väärtuslikele metsaelupaikadele puudub). Kui see ei ole võimalik (nt trassi vms ehitiste nihutamine ei ole tehnilistel põhjustel võimalik), on võimalik kaaluda väärtuslike metsaelupaikade ala raadamist. KSH aruande alaptk-s 8.19 on suurel hulgal raadamisele minevaid väärtuslikke metsaelupaiku tabelina välja toodud. Leevendusmeetmena tuleb kahjustada saanud väärtuslike metsaelupaikade kahjude kompenseerimiseks leida arendajal uued samaväärsed väärtuslikud metsaelupaigad lähipiirkonnas, et väärtuslike metsaelupaikade pindala ei väheneks registris (võimalusel 20 km raadiuses hävinenud väärtuslikest metsaelupaigast). Eraomandis oleva lepinguga väärtuslike metsaelupaikade osas tuleb suhelda lepingupartneritega (maaomanik ja Sihtasutus Keskkonnainvesteeringute Keskus), kuidas on trassi rajamise raames võimalik ennetähtaegselt lepingut lõpetada selleks trahvi maksmata. AsendusVEP-id riigimaal tuleb leida projekteerimise etapis ja infot kajastatakse projekti seletuskirjas, mis tuleb saata Keskkonnaametile. Palume täpsustada REP-i materjale.	
		27. KSH aruandes on toodud iga valdkonna juures keskkonnameetmed. Keskkonnameetmed ei ole samas mahus markeeritud REP-i seletuskirjas (ptk-i 4, kus on esitatud REP-i elluviimise tingimused). REP-i seletuskirjas ei ole täpsustatud, miks on esitatud vaid osa KSH aruandes toodud keskkonnameetmetest. Oleme seisukohal, et REP-i seletuskirjas peavad olema indikeeritud kõik KSH aruandes väljatöötatud (olulise) ebasoodsa keskkonnamõju vältimiseks või leevendamiseks vajalikud keskkonnameetmed, samuti seiremeetmed. REP-i seletuskirjas ei ole täies mahus välja toodud nt KSH aruande lk 160, 170, 194-196, 243, 250, 266-284, 287, 296-298 toodud keskkonnameetmeid. Palume REP-i seletuskiri läbivalt üle vaadata ja täiendada, arvestades muu hulgas ka käesolevas kirjas esitatud erinevaid meetmeid puudutavaid märkusi ja ettepanekuid.	
		28. Peame vajalikuks täiendada REP-i seletuskirja, tuues selles välja erinevad ajalised piirangud, vt ka märkusi eespool. Praegu on nt REP-i seletuskirja alaptk-s 4.7.5. toodud: „4.7.5.11. Merekaabli paigaldustööde ajakava tuleb siduda kalastiku, linnustiku, hüljeste ja merepõhja elustiku kaitseks seatavate ajaliste piirangutega.“ REP-i seletuskirja alaptk-s 4.4.2. on viidatud täpsele ajavahemikule kalastiku osas: „4.4.2.3. Tööde teostamisel tuleb vältida kalade kudeaega märtsi algusest kuni juuni esimese dekaadi lõpuni ning vajadusel teha heljumi leviku modelleerimine ja seire. Kaldatsoonis tuleb kasutada võimalikult kohalikku merepõhja materjali.“ KSH aruande lk 196 on merepõhjaelupaikade kohta toodud: „Merepõhja kooslused on kahjustamisele/häirimisele eriti tundlikud perioodil varakevadest kesksuveni (aprillist kuni juulini).“, samasisuline meede on ka lk 296. KSH aruande lk 200 ja 201 on linnustiku kohta toodud: „Merekaabli rajamisel tuleb tööd ajastada väljapoole kaitse-eesmärgiks olevatele linnuliikidele olulisi fenofaase.“	

	Asutus, kirja kuupäev ja number	Kooskõlastus / arvamus	Ametlik vastus - tingimustega arvestamine/mitte-arvestamine	Vastuskirja number ja kuupäev
		29. REP-i seletuskirja alaptk-s 4.2.1 on toodud: „4.2.1.19. Merekaabli puhul tuleb projekteerimisel võtta setteproovid, analüüsida lõimist, ohtlikke aineid ja toitainesisaldust, modelleerida heljumi levikut ning määrata ehitusaegne ja järelseire“. Märgime, et projekteerimise ja keskkonnaloa taotlemise järjekord ei ole seaduses paika pandud. Siiski juhime tähelepanu, et teave uuringutest on oluline ka keskkonnaloa andmisel. Seega palume asjaoluga arvestada uuringute ajastamisel.	Planeeringu ja KSH aruande koostamist jätkatakse, arvestades menetluse käigus esitatud arvamusi ning neile antud vastuseid. Septembris toimuvad planeeringuala asukohtades ka valikud arutelud. Täpsema info planeeringu ja arutelude kohta leiab planeeringu veebilehelt: Eesti–Läti neljas elektriühendus.	
		30. REP-i seletuskirja alaptk-des 4.2.1. (p 4.2.1.19.) ja 4.7.5 (p 4.7.5.19.) on toodud, et tuleb modelleerida heljumi levikut. Siiski, REP-i seletuskirja alaptk-s 4.4.2. (p 4.4.2.3.) on toodud seevastu, et vajadusel teha heljumi leviku modelleerimine. Leiame, et heljumi tekke ja leviku modelleerimine on vajalik, sellele viitab ka KSH aruande lk 158 ja 160. Palume REP-i seletuskirja sõnastus sellest lähtuvalt ühtlustada.		
		31. REP-i seletuskirja alaptk-s 4.4. on toodud: „4.4.1.1. Merekaabel projekteeritakse planeeringuga määratud 432 meetri laiusesse trassikoridori. Trassikoridori sisse jäävat nihutamisruumi kasutatakse kaabliahelate täpse asukoha määramiseks, merepõhja ebasobivate lõikude vältimiseks ning mõju vähendamiseks mereelupaikadele, kalastikule, hüljestele, linnustikule, laevateedele, kalapüügile ja veealusele kultuuripärandile.“ Siiski ei ole KSH aruandes markeeritud selgeid põhimõtteid, millest lähtuvalt täpset kaabli asukohta määratakse näiteks hüljeste, linnustiku ja kalastiku osas. Seega palume suunise sõnastus üle vaadata ja täpsustada.		
		32. REP-i seletuskirja alaptk-s 4.4.2. on toodud: „4.4.2.1. Tööde teostamisel tuleb eelistada tehnoloogiaid, mis minimeerivad merepõhja häiringut ja heljumi teket.“ Palume viidata, kus on markeeritud, millised tehnoloogiad minimeerivad häiringuid või mis etapis need tehnoloogiad välja selgitatakse. Palume täiendada.		
		33. REP-i seletuskirja alaptk-s 4.7.5. (p 4.7.5.19) on viidatud merepõhja uuringutele. Kas nende all on mõeldud merepõhja elupaikade uuringuid või ehitusgeoloogiat? Palume täpsustada.		
		34. REP-i seletuskirja alaptk-s 4.7.10. „4.7.10.13. Nõlva, Vana-Nurtu, Kilgi soo, Araste ja Tiduvere metsise piirkondades ning Rumba tedre piirkonnas tuleb ehitustööd ajastada nii, et vältida töid mängu-, pesitsus- ja poegade kasvatamise perioodil, kui vastav ajaline piirang määratakse ornitoloogilise sisendi või Keskkonnaameti tingimustega.“ Palume meede üle vaadata ja täpsustada. Palume täpsustada, millisel juhul ja millise menetluse raames on mõeldud küsida ornitoloogilist sisendit või Keskkonnaameti tingimusi ning mida on mõeldud Keskkonnaameti tingimuste all. Märgime, et ajaline piirang tuleks määrata REP-i seletuskirjas.		
		35. REP-i seletuskirjas ja KSH aruandes on ette nähtud elektriühenduse ehitusaegne ja -järgne seire. Palume REP-i seletuskirja tingimusena lisada, et ehitusaegsete ja -järgsete negatiivsete mõjude hilisemal ilmnemisel on õigus nõuda nende leevendamist ja/või hüvitamist. Kuna pikemaajalised valdkondlikud uuringud on näidanud, et looduses toimuvate muutuste tõttu võib taristu rajamise järgselt pikemas perspektiivis ilmneda ka seni prognoosimatuid negatiivseid mõjusid, siis soovitame kavandada järelseire kogu taristuobjekti eluea vältel läbi viidava kindla seiresammuga (nt 5 aastat), et kavandada vajadusel leevendus- või hüvitusmeetmeid.		
		36. REP-i lisades (sh KSH aruandes) on nimetatud Maa-ametit (nt viide erinevatele kaardirakendustele). Palume parandada, kuna nüüd on tegemist Maa- ja Ruumiametiga.		
12	**Transpordiamet**			
	07.08.2026 nr 7.2-4/26/11193-5	Esitasite Transpordiametile kooskõlastamiseks ja arvamuse andmiseks Eesti-Läti neljanda elektriühenduse riigi eriplaneeringu ja selle keskkonnamõju strateegilise hindamise aruande eelnõud. Võttes aluseks planeerimisseaduse ning Transpordiameti põhimääruse, kooskõlastame Eesti-Läti neljanda elektriühenduse riigi eriplaneeringu märkusteta.		
13	**Saaremaa Vallavalitsus**			
	09.08.2026 nr 5-2/3223-2	Olete esitanud Saaremaa Vallavalitsusele (edaspidi vallavalitsus) planeerimisseaduse § 37 lõike 1 alusel kooskõlastamiseks ja arvamuse andmiseks Eesti-Läti neljanda elektriühenduse riigi eriplaneeringu ja selle keskkonnamõju strateegilise hindamise aruande eelnõud (registreeritud vallavalitsuse dokumendiregistris 22.06.2026 nr 5-2/3223-1). Vallavalitsus on varasemalt 08.10.2025 kirjas nr 5-2/5585-1 teinud ettepaneku päriselt hinnata maakaabliga ja õhuliiniga kaasnevaid elukaarepõhiseid kulusid, et neid oleks võimalik omavahel võrrelda, ning samadel alustel hinnata ka nende poolt tekitatavaid mõjusid. Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium on 07.11.2025 vastuskirjas nr 13-3/996-4 vastanud, et kuivõrd viimasest õhuliini ja kaabelliini võrdlevast analüüsist on möödas enam kui 10 aastat, tellitakse	Täname Teid Eesti–Läti neljanda elektriühenduse riigi eriplaneeringu ja keskkonnamõju strateegilise hindamise aruande eelnõu kohta esitatud arvamuse eest. Oleme Teie kirjas esitatud seisukohad läbi vaadanud ning vastame neile järgnevalt. Õhuliini ja maakaabli võrdlus Olete välja toonud, et Saaremaa Vallavalitsus on varasemalt teinud ettepaneku hinnata õhuliini ja maakaabliga kaasnevaid kulusid ning mõjusid võrreldavatel alustel. Samuti märkisite, et Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium lubas tellida selleks sõltumatu eksperthinnangu, kuid avaliku väljapaneku ajal ei olnud uuring veel materjalide hulgas. Vallavalitsus ei poolda uute kõrgepinge õhuliinide rajamist ning eelistab Saaremaal maakaabli lahendust. Elering AS-i tellimusel on nüüdseks valminud Tallinna Tehnikaülikooli eksperthinnang, milles võrreldakse kõrge- ja	15.09.2026 nr 13-3/2222-27

	Asutus, kirja kuupäev ja number	Kooskõlastus / arvamus	Ametlik vastus - tingimustega arvestamine/mitte-arvestamine	Vastuskirja number ja kuupäev
		tervikülevaate andmiseks Eesti-Läti neljanda elektriühenduse riigi eriplaneeringusse sõltumatult eksperdilt täiendav analüüs, mis sisaldab arvutusi ja näitab, mida maakaabli rajamine kaasa tooks ning millega tuleks arvestada, rajamaks kaabli nii lühemate kui ka pikemate lõikude või kogu piirkonna ulatuses. Vastavat eksperthinnangut aga avalikustatud materjalide hulgas ei ole, mistõttu on vallavalitsusel raske hinnata väiteid õhukaabli ja maakaabli maksumuse võrdluses. Planeeringulahenduse kohta toome välja, et vallavalitsus ei poolda uute kõrgepinge õhuliinide rajamist ning soovime, et antud projekt näeks ette maakaabli lahenduse. Lisaks toome välja, et looduskaitse aladel ning tiheasustustes ei ole meie hinnangul võimalik uusi õhuliine rajada ja selline nõue saab olema ka meie koostatavas üldplaneeringus. Lisaks märgime, et kui see liin on väidetavalt ka Saaremaale vajalik, siis peaks olema lisa alajaam Valjala piirkonnas.	ülikõrgepinge õhu- ning maakaabelliinide tehnilisi omadusi, töökindlust, ruumivajadust ja maksumust. Käesoleva kirjaga edastame uuringu ka Saaremaa Vallavalitsusele tutvumiseks. Uuringus vaadeldi eraldi ka ligikaudu 100 km pikkust Mägi-Kurdla–Kotlandi 330 kV ühendust. Eksperthinnangu kohaselt kaasneks nii pika maakaabelliiniga märkimisväärne reaktiivvõimsuse kompenseerimise vajadus, täiendavate kompenseerimisalajaamade rajamine ning sama ülekandevõimsuse saavutamiseks kahe või kolme paralleelse kaabliahela vajadus. Samuti oleks maakaabli rikete kõrvaldamine õhuliiniga võrreldes oluliselt ajamahukam. Uuringus hinnatakse Mägi-Kurdla–Kotlandi õhuliini rajamismaksumuseks ligikaudu 33 miljonit eurot, samas kui sama ühenduse maakaablina rajamise maksumus võib kujuneda üle 700 miljoni euro. Lisaks on maakaabli eeldatav tehniline eluiga õhuliinist lühem ning see võib 30–50 aasta järel vajada ulatuslikku rekonstrueerimist. Eksperthinnangu järeldus on, et Mägi-Kurdla–Kotlandi 330 kV ühendus on tehnilist, töökindluse ja majanduslikku külge tervikuna arvestades põhjendatud rajada õhuliinina. Mõistame, et maakaabli peamisteks eelisteks on väiksem visuaalne mõju ja suurem vastupidavus ilmastikutingimustele. Samas näitab eksperthinnang, et ligikaudu 100 km pikkuse 330 kV ühenduse rajamine maakaablina tooks kaasa oluliselt suuremad investeeringukulud ning täiendavad tehnilised piirangud. Seetõttu on planeeringu koostamisel jõutud järeldusele, et Saaremaa kesk- ja lääneosas on võrgu töökindlust, tehnilisi võimalusi ja majanduslikku põhjendatust tervikuna arvestades eelistatud lahenduseks õhuliin. Majandusliku põhjendatuse hindamisel tuleb arvesse võtta ka mõju elektritarbijatele, sest elektrivõrgu investeeringute kulud kaetakse lõppkokkuvõttes võrgutasude kaudu, mida tasuvad kõik võrguga liitunud tarbijad. TalTechi analüüsi kohaselt võib Saaremaa lõigus maakaabli rajamine olla õhuliinist kümneid kordi kallim (kuni 21 korda). Sellise lahenduse korral suureneks Eleringi põhivara väärtus ja seeläbi ka ülekandetariifi arvutamise alus enam kui 20%, mis tähendaks kõrgemaid võrgutasusid kõigile Eesti tarbijatele. Mõju ei kajastuks ainult kodutarbijate elektriarvetes, vaid ka ettevõtete kuludes, mis kanduks edasi kaupade ja teenuste hindadesse. Seetõttu eelistatakse tehniliselt ja keskkonnamõjude poolest võimalikku lahendust, mis saavutab riigi eesmärgid väikseimate kuludega ning aitab vältida tarbetut hinnasurvet tarbijatele. Õhuliinide kavandamine looduskaitsealadel ja tiheasustusaladel Samuti on Saaremaa Vallavalitsus toonud välja, et looduskaitsealadel ja tiheasustusaladel ei ole võimalik uusi õhuliine rajada ning vastav põhimõte on kavas sätestada ka koostatavas valla üldplaneeringus. Planeeringulahenduse koostamisel on trassikoridoride kujundamisel ning alternatiivide võrdlemisel arvestatud looduskaitseliste väärtuste ja asustusega. Võimaluse korral on koridorid kavandatud eluhoonetest ja kaitstavatest loodusobjektidest eemale ning mõju vältimiseks ja vähendamiseks on planeeringus seatud täiendavad tingimused. Selgitame, et riigi eriplaneeringu kehtestamise järgselt ei ole võimalik õiguspäraselt koostada ega kehtestada üldplaneeringu lahendust, mis takistaks riigi eriplaneeringu elluviimist või oleks vastuolus riigi eriplaneeringus kavandatuga. Seetõttu palume koostatavas Saaremaa valla üldplaneeringus arvestada Eesti-Läti neljanda elektriühenduse riigi eriplaneeringu lahendusega ning käsitleda vajaduse korral selle seoseid üldplaneeringu üldiste ruumilise arengu põhimõtetega. Täiendava alajaama rajamine Valjala piirkonda Tegite ka ettepaneku kaaluda Saaremaa elektrivõrgu tugevdamiseks täiendava alajaama rajamist Valjala piirkonda. Elering AS-i hinnangul annab Saaremaa olemasolevale elektrivõrgule suurima tugevdava mõju esimene kavandatava 330 kV võrguga ühendatav 330/110 kV ühendus, mis on planeeritud Kotlandi alajaama. Kui tulevikus tekib vajadus Saaremaa elektrivõrku täiendavalt tugevdada, on selleks võimalik kasutada Mägi-Kurdla alajaama. Mõlema alajaama maa-ala suuruse määramisel on arvestatud võimaliku tulevase laiendamise vajadusega, mis võib tuleneda nii võrgu tugevdamisest kui ka uutest liitujatest. Seetõttu ei kavandata käesolevas riigi eriplaneeringus täiendavat alajaama Valjala piirkonda. Samas ei välista lahendus tulevikus täiendavaid võrguarendusi, kui selleks tekib põhjendatud tehniline vajadus. Täiendavalt on manuses Tallinna Tehnikaülikooli elektroenergeetika ja mehhatroonika instituudi koostatud vastus Saaremaa Vallavalitsuse 08.10.2025 kirjale nr 5-2/5585-1, mis tugineb uuringule „Õhuliin-maakaabel võrdlusuuring“. Planeeringu ja KSH aruande koostamist jätkatakse, arvestades menetluse käigus esitatud arvamusi ning neile antud vastuseid. Planeeringulahenduse ja mõjude hindamise tulemusi tutvustatakse ka avalikel aruteludel, mis toimuvad 2026. aasta septembris. Täpsem teave on kättesaadav planeeringu veebilehel Eesti–Läti neljas elektriühendus.	
	01.10.2026 nr 5-2/3223-5	Olete meie 09.08.2026 nr 5-2/3223-2 kirjale vastanud omapoolselt 15.09.2026 kirjaga nr 13-3/2222-27. Vastuskirjaga on edastatud Tallinna Tehnikaülikooli eksperthinnang, milles võrreldakse kõrge- ja ülikõrgepinge õhu- ning maakaabelliinide tehnilisi omadusi, töökindlust, ruumivajadust ja maksumust. Vastuskirjas on välja toodud, et eelnimetatud eksperthinnangus hinnatakse Mägi-Kurdla–Kotlandi õhuliini rajamismaksumuseks ligikaudu 33 miljonit eurot, samas kui sama ühenduse maakaablina rajamise maksumus võib kujuneda üle 700 miljoni euro. Lisaks on maakaabli eeldatav tehniline eluiga õhuliinist lühem ning see võib 30-50 aasta järel vajada	Täname Saaremaa Vallavalitsust Eesti–Läti neljanda elektriühenduse riigi eriplaneeringu kohta esitatud pöördumise eest. Planeeringu koostamise käigus on õhuliini ja maakaabli lahenduste võrdlemiseks tellitud sõltumatu eksperthinnang Tallinna Tehnikaülikooli teadlastelt. Eksperthinnangu koostasid vastava valdkonna eksperdid ning selles käsitleti 330 kV õhuliini ja maakaabli tehnilisi omadusi, töökindlust, ruumivajadust, rajamis- ja hoolduskulusid ning elektrisüsteemi toimimisega seotud asjaolusid	20.10.2026 nr 13-3/2222-35

	Asutus, kirja kuupäev ja number	Kooskõlastus / arvamus	Ametlik vastus - tingimustega arvestamine/mitte-arvestamine	Vastuskirja number ja kuupäev
		ulatuslikku rekonstrueerimist. Eksperthinnangu järeldus on, et Mägi-Kurdla–Kotlandi 330 kV ühendus on tehnilist, töökindluse ja majanduslikku külge tervikuna arvestades põhjendatud rajada õhuliinina. Kokkuvõttes leiate eksperthinnangule tuginedes, et ligikaudu 100 km pikkuse 330 kV ühenduse rajamine maakaablina tooks kaasa oluliselt suuremad investeeringukulud ning täiendavad tehnilised piirangud. Seetõttu on planeeringu koostamisel jõutud järeldusele, et Saaremaa kesk- ja lääneosas on võrgu töökindlust, tehnilisi võimalusi ja majanduslikku põhjendatust tervikuna arvestades eelistatud lahenduseks õhuliin. Saaremaa Vallavalitsus on veel kord analüüsinud Teie 15.09.2026 kirjaga nr 13-3/2222-27 edastatud vastust, Tallinna Tehnikaülikooli eksperthinnangut ja planeeringumaterjale. Lisaks tuginedes 21.09.2026 Kuressaares toimunud avalikule arutelule, esitame täiendavalt Saaremaa Vallavalitsuse poolt järgmise arvamuse: 1. Eesti-Läti IV elektriühenduse riigiplaneeringuga planeeritava 330 kV õhuliini näol on tegemist kahtlemata väga olulise ruumilise mõjuga projektiga Saaremaa jaoks, kuna kavandatav õhuliin läbib praktiliselt terve Saaremaa ning praegusel hetkel on Saaremaa maastik suuresti looduslik ja suuremaid tehnogeenseid objekte on vähe. Samuti pole Saaremaal senini rajatud taolises mastaabis alajaamu, kui kavandatavad Kotlandi ja Mägi-Kurdla 330 kV alajaamad. 2. Saaremaa Vallavalitsus ei vaidlusta 330 kV kõrgepingeliini vajalikkust nii Saaremaa kui kogu Eesti elektrivõrku arvestades, kuid soovime täpsemaid selgitusi, alternatiivide analüüse ja maksumuste võrdlusi. 3. 15.09.2026 kirjaga nr 13-3/2222-27 edastatud ja 21.09.2026 Kuressaares toimunud avalikul arutelul esitletud Tallinna Tehnikaülikooli hinnaekspertiis ei ole vallavalitsuses äratanud usaldust ja Saaremaa vallavalitsus teeb ettepaneku koostada täiendav rahvusvaheline ekspertiis. Vallavalitsus soovib, et täiendav ekspertiis võrdleks uuesti õhuliini ja maakaabli hindasid. Lisaks soovib vallavalitsus, et ekspertiis võtaks võrdluseks merekaabli maksumuse Võiküla-Mõntu vahelisel alal koos vajalike vahemaabumistega (avalikustamisel öeldi, et maksimaalne merekaabli pikkus võib olla kuni 100 km). 4. Avalikul koosolekul väitis Eleringi esindaja Priit Heinla, et tegemist on ainult neljanda ühendusega Eesti ja Läti vahel ning eitas seotust kavandatava neljanda ühenduse ja Läänemerele planeeritavate tuuleparkidega. Vallavalitsus on planeeringu seletuskirjale tuginedes seisukohal, et planeeritud on siiski taastuvenergia liitumine tulevase merekaabliga. Vallavalitsus soovib rõhutada, et riik ja arendaja ei saa asetata riiklike ja ärihuvisid kõrgemale Saaremaa rahva huvidest. Planeerimisseaduse § 10 lõikes 1 toodud huvide tasakaalustamise ja lõimimise põhimõtte kohaselt peab planeerimisalase tegevuse korraldaja tasakaalustama erinevaid huve, sealhulgas avalikke huve ja väärtusi, kaaluma neid vastavalt planeerimise põhimõtetele ja planeeringu eesmärkidele ning lõimima need planeeringulahendusse. Saaremaa vallavalitsus on seisukohal, et praegusel juhul ei ole piisavalt kaalutud Saaremaa valla elanike huvisid oma elukeskkonna säilimise osas ning eraomanike huvisid oma kinnisasja kasutamise osas arendaja huvide valguses.	terviklikult. Eksperthinnangus on viidatud teadusallikatele, mis võimaldab kontrollida hinnangu aluseks olevat teavet ja selle ajakohasust. Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumil ei ole Saaremaa Vallavalitsuse pöördumises esitatud asjaolude põhjal alust pidada eksperthinnangut selle metoodika, lähteandmete või järelduste tõttu planeeringumenetluses kasutamiseks ebapiisavaks. Pöördumises ei ole välja toodud konkreetseid eksperthinnangu metoodilisi või faktilisi puudusi, mis tingiksid eksperthinnangu kordamise. Olemasolevat eksperthinnangut ja planeeringumenetluses kogutud muud teavet arvestades ei pea ministeerium käesolevas menetlusetapis põhjendatuks täiendava rahvusvahelise ekspertiisi tellimist üksnes selle kontrollimiseks. Planeeringumenetluses tuginetakse otsuste tegemisel olemasolevatele teaduslikele teadmistele, eksperthinnangutele ja asjakohastele uuringutele. Samuti ei pea ministeerium olemasoleva teabe põhjal põhjendatuks Võiküla–Mõntu merekaabli lahenduse lisamist täiendavalt analüüsitava alternatiivina. Eesti–Läti neljanda elektriühenduse riigi eriplaneeringu koostamisel otsitakse kavandatavale 330 kV elektriühendusele planeeringu eesmärkidele vastavat ja erinevaid mõjusid arvestavat sobivaimat lahendust ning asukohta. Võiküla–Mõntu merekaabli lahendus ei ole olnud planeeringu lähteseisukohtades ega selle aluspõhimõtetes käsitletud alternatiivina ning planeeringuala ei ole määratud sellise lahenduse kavandamiseks. Senises planeeringumenetluses kogutud teabe põhjal ei ole ilmnenud asjaolusid, mis annaksid praeguses menetlusetapis aluse planeeringu lähtekohtade ja planeeringuala muutmiseks ja täiendava merekaabli lahenduse analüüsimiseks. Planeeringulahenduse valikul ei lähtuta üksnes maksumusest. Arvesse võetakse varustuskindlust, elektrisüsteemi töökindlust, tehnilist teostatavust, keskkonnamõjusid, maakasutust ja muid planeeringu koostamisel olulisi asjaolusid. Samuti kaalutakse erinevaid avalikke ja erahuve, sealhulgas kohalike elanike elukeskkonna ning maaomanike maakasutusega seotud huve. Nende huvide kaalumine ja tasakaalustamine on riigi eriplaneeringu ja keskkonnamõju strateegilise hindamise menetluse oluline osa. Eesti–Läti neljanda elektriühenduse üheks eesmärgiks on tugevdada elektrivõrku ja parandada varustuskindlust. Ühendus koos alajaamadega loob võimalusi ka suurema hulga taastuvenergia vastuvõtmiseks ja tarbijate liitumiseks elektrivõrku. Planeeringulahenduse kujundamisel arvestatakse seejuures kehtivas riigi mereala planeeringus kavandatud mereala kasutuse ja seal määratud tuuleenergeetika arendamiseks sobivate aladega ning nende arendamisega seotud elektrivõrgu vajadustega asjakohases ulatuses. Seega võetakse planeeringulahenduse kujundamisel arvesse nii elektrisüsteemi vajadusi kui ka planeeringuga kaasnevaid mõjusid ja erinevaid puudutatud huve. Saaremaa Vallavalitsuse esitatud planeeringut puudutavad seisukohad ja ettepanekud on võetud teadmiseks ning neid kaalutakse koos teiste menetluse käigus esitatud arvamuste ja ettepanekutega enne planeeringulahenduse kohta lõplike otsuste tegemist.	
14	**Kehtna Vallavalitsus**			
	10.08.2026 nr 7-6/2024/1845-4	Täname Teid Eesti–Läti neljanda elektriühenduse riigi eriplaneeringu (REP) kohta esitatud arvamuse ja ettepaneku eest. Tõite oma kirjas esile, et kavandatava elektriühenduse ulatust ning planeeringu koostamise ja selle elluviimise vahele jäävat pikka ajavahemikku arvestades võiks planeering võimaldada põhjendatud juhtudel trassikoridori asukohta teatud ulatuses korrigeerida. Selline vajadus võib tekkida näiteks juhul, kui mõni trassikoridori määramisel arvesse võetud arendus tulevikus ei realiseeru või realiseerub kavandatust väiksemas mahus. Nõustume, et planeeringu kehtestamise ja elektriliini rajamise vahele jääval ajal võivad muutuda piirkonna ruumilise arengu eeldused ning erinevate arenduste realiseerumisega seotud asjaolud. Planeeringuga määratud trassikoridor hõlmab lisaks elektriühenduse tehnilisele ruumivajadusele ka projekteerimiseks vajalikku nihutamisruumi, mis võimaldab projekteerimise käigus elektriliini ja sellega seotud rajatiste paiknemist täpsustada. Planeeringu elluviimise tingimuste kohaselt tuleb seda ruumi kasutada viisil, mis aitab vältida või vähendada mõju looduskeskkonnale, kultuuriväärtustele, kogukondlikule elukeskkonnale ning teistele olulistele väärtustele. Samas kujuneb riigi eriplaneeringu kehtestamise järel määratud trassikoridor edasise ruumilise arengu oluliseks lähtealuseks. Kohalikud omavalitsused peavad üld- ja detailplaneeringute koostamisel arvestama kehtestatud trassikoridoriga ning vältima sinna sellise maakasutuse või ehitusõiguse kavandamist, mis võiks takistada või oluliselt raskendada elektriühenduse projekteerimist, rajamist või kasutamist. Samuti tuleb trassikoridoriga arvestada projekteerimistingimuste, ehituslubade ja teiste asjakohaste haldusaktide andmisel.	Täname Teid ettepaneku eest kaaluda Järvakandi piirkonda arhitektuurse erilahendusega disainmasti rajamist. Mõistame Teie soovi väärtustada piirkonna identiteeti ning siduda elektriühenduse taristu Järvakandi ajaloolise ja kultuurilise taustaga, eelkõige selle tugeva klaasitööstuse pärandiga. Selgitame, et käesoleva riigi eriplaneeringu koostamise etapis ei määrata elektriliini mastide, sealhulgas võimalike disainmastide, täpseid asukohti ega nende arvu. Mastide paiknemine, tüüp ja tehnilised lahendused selguvad projekteerimise käigus, lähtudes planeeringuga määratud trassikoridorist, tehnilistest nõuetest, keskkonnatingimustest ning mõjude vähendamise võimalustest. Samas jagame Kehtna Vallavalitsuse seisukohta, et juhul kui projekteerimisel kaalutakse disainmasti rajamist, peaks see paiknema hästi nähtavas asukohas ning omama selget seost kohaliku ruumilise ja kultuurilise identiteediga. Planeeringu ja KSH aruande koostamist jätkatakse, arvestades menetluse käigus esitatud arvamusi ning nende kohta kujundatud seisukohti. Teie ettepanek lisatakse menetlusmaterjalide hulka ning sellega arvestatakse võimalusel planeeringulahenduse edasisel täpsustamisel. Septembris toimuvad planeeringuala asukohtades ka avalikud arutelud. Täpsema info planeeringu ja arutelude kohta leiab planeeringu veebilehelt: Eesti–Läti neljas elektriühendus.	14.09.2026 nr 13-3/2222-24

	Asutus, kirja kuupäev ja number	Kooskõlastus / arvamus	Ametlik vastus - tingimustega arvestamine/mitte-arvestamine	Vastuskirja number ja kuupäev
		Leiame seetõttu, et planeeringulahendus peab ühelt poolt võimaldama projekteerimise käigus põhjendatud juhtudel lahendust täpsustada, kuid teiselt poolt tagama maaomanikele, kohalikele omavalitsustele ja teistele puudutatud isikutele piisava õigusselguse ning kindluse tulevase ruumikasutuse kavandamisel. Teie ettepanekust lähtudes kaalume planeeringu täiendamist selliselt, et erandjuhul oleks projekteerimisel võimalik liini asukohta lokaalselt korrigeerida viisil, mille tulemusel võib kaitsevöönd piiratud ulatuses ulatuda väljapoole kehtestatud trassikoridori. Elektriliin ja selle toimimiseks vajalikud rajatised peavad seejuures jääma kehtestatud trassikoridori. Selliseks korrigeerimiseks nähakse ette selged tingimused, sealhulgas põhjendatud vajaduse olemasolu, mõjude mittekasvamine võrreldes planeeringulahendusega ning puudutatud isikute ja asutuste kaasamine. Tegemist saab olla üksnes lokaalse täpsustamisega, mitte uue trassikoridori kujundamisega. Planeeringu ja KSH aruande koostamist jätkatakse, arvestades menetluse käigus esitatud arvamusi ning nende kohta kujundatud seisukohti. Planeeringu avalikud arutelud toimuvad 2026. aasta septembris. Täpsem teave planeeringu ja avalike arutelude kohta on kättesaadav planeeringu veebilehel „Eesti–Läti neljas elektriühendus“.		
15	**Kaitseministeerium**			
	10.08.2026 nr 12-4/26/9-4	Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium on esitanud Kaitseministeeriumile ja Riigi Kaitseinvesteeringute Keskusele kooskõlastamiseks Eesti-Läti neljanda elektriühenduse riigi eriplaneeringu ja selle keskkonnamõju strateegilise hindamise (KSH) aruande eelnõud. Kaitseministeeriumi valitsemisala seisukohtade dubleerimise vältimiseks esitame käesoleva kirjaga Kaitseministeeriumi ja Riigi Kaitseinvesteeringute Keskuse ühise kooskõlastuse ja täiendava ettepaneku. Kaitseministeerium ja Riigi Kaitseinvesteeringute Keskus kooskõlastavad Eesti-Läti neljanda elektriühenduse riigi eriplaneeringu ja selle KSH aruande eelnõud. Tuginedes Ukraina kogemusele soovitame täiendavalt kaaluda alajaamade kavandamist maa-alustena. Maapealsete alajaamade kavandamisel soovitame arvestada kaitsevallide rajamise ja muude passiivsete droonikaitse meetmete rakendamise vajadusega.	Täname Kaitseministeeriumit Eesti–Läti neljanda elektriühenduse riigi eriplaneeringu (REP) ja keskkonnamõju strateegilise hindamise (KSH) aruande eelnõu kohta esitatud kooskõlastuse ja ettepaneku eest. Elering on alates Ukraina sõja algusest teinud koostööd Ukraina põhivõrguettevõtjaga Ukrenergo, et kaardistada ja rakendada lahendusi, mis suurendavad alajaamade ja õhuliinide vastupidavust ning turvalisust kriisiolukordades. Aastatel 2026–2030 investeerib Elering üle 200 miljoni euro elektrivõrgu kriisivalmiduse tugevdamisse. Peamised tegevussuunad on süsteemikriitiliste objektide täiendav seire ohtude varasemaks avastamiseks, taristu kaitsemeetmete tugevdamine ning taastamisvõimekuse suurendamine mobiilsete lahenduste ja strateegiliste varude abil. Eesti–Läti neljanda elektriühenduse rajamisel arvestatakse juba projekteerimisel kõrgendatud julgeoleku- ja kaitsevajadustega, et tagada taristu võimalikult suur töökindlus ja vastupidavus erinevatele ohtudele. Planeeringu ja KSH aruande koostamist jätkatakse, arvestades menetluse käigus esitatud arvamusi ning neile antud vastuseid. Septembris toimuvad planeeringuala asukohtades ka avalikud arutelud. Täpsem info planeeringu ja arutelude kohta leiab planeeringu veebilehelt: Eesti–Läti neljas elektriühendus.	14.09.2026 nr 13-3/2222-22